

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Fra
Vallekilde Folkehøjskole

56

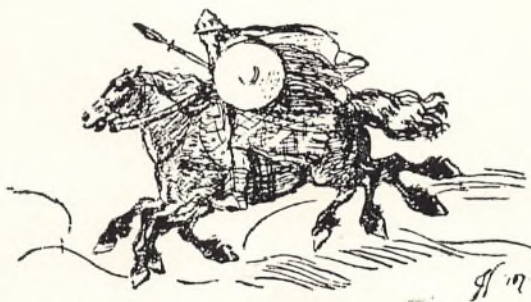

Udgivet af Selevforeningen
1949

DANMARKS
PÆDAGOGISKE
BIBLIOTEK

FRA VALLEKILDE FOLKEHØJSKOLE

56

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN
1949

Og der var hyrder i den samme egn, som lå ude på marken og holdt nattevagt over deres hjord. Og en Herrens engel stod for dem, og Herrens herlighed omstrålede dem, og de blev såre forfærdede. Og engelen sagde til dem: frygt ikke; thi se, jeg bringer jer godt budskab om en stor glæde, som skal være for hele folket, at jer er i dag en Frelser født, som er Kristus, Herren, i Davids by.

Niels Skovgaard: Hyrderne

Mit Land, siger Herren, er Himmel og Jord.

Nogle Juletanker.

Bethlehemsfortællingen har baade noget himmelsk og noget meget jordisk ved sig. Baade Englemusik og Staldlugt hænger derved. Og da Barnet blev Mand og tog Budskabets Ord i sin egen Mund, ved vi, at hans Tale fik saa stærk en Smag baade af Himmel og af Jord.

Han var hos Gud, skriver Johannes, og han blev Menneske af Kød og Blod og slog sig ned iblandt os. *Han var i Verden.* — Tænk blot paa, hvordan han har gaaet paa Landevejene. En eneste Gang satte han sig op at ride, paa Æselryg, men ellers gik han paa Vejene og fik dybt fortroligt Kendskab til dem — i al Slags Vejr. Ogsaa de har været med til at give Jordsmagen i hans Ord. Og saadan i al hans Færden: han var ikke paa flyvende Englebesøg, men blev en Menneskesøn, som gik paa Jorden og lærte den helt nøje at kende. Fattig gjorde han sig med Flid. Han undgik en Overklasse-tilværelse, der saa let kan gøre et Menneske og hans Omgivelser fremmede for hinanden, og valgte for sig det jævne, uanselige, usikrede Menneskeliv, som har de mest nærliggende Muligheder for at leves i Samhörighed med andre.

Smagen af Himmel og Jord finder vi i hans Budskab, og der er dem, der synes, at det er for paagaende en Smag. De synes, at hans Himmel er for høj og hans

Jord for realistisk. De vil hellere nøjes med at svæve i Skyerne, saadan midtvejs: nogle blide Evighedsdrømme, som ikke naar altfor højt op, og nogle smukke Idealer, som ikke fører altfor dybt ned i de plørede Veje, ikke dybere end det kan klares med Galocher, og ikke altfor langt ind i de fattige Gader. Men det, Jesus byder, er ikke saa bleg en Kost. Det er Himmel og Jord — at rummes i eet Menneskehjerte. Det er Himmel og Jord — at høre hjemme i for hans Folk, at høre hjemme i paa een Gang for dem, som tror paa ham.

Mit Land, siger Herren, er *Himmel og Jord*, hvor Kærlighed bor: den gavmilde Kærlighed, som løfter et Menneskebarn højt, højt op i Gud Faders Evighedsrige, hvor vi ser Kristus paa sin Kongestol — og den forpligtende Kærlighed, som binder os til Jorden, og som viser os hans Fodspor der, hvor der er Fattigdom til Stede.

Det vilde være forkert at prædike Julebud udenom Fattigdommen. Det gør vore Julesalmer heller ikke, hvor festlige de end klinger. De siger om Jesu Menneskeblivelse, at ydmyg kom han til Jorden ned, *adlede Armod* og Usselhed. Mon vi forstaar, i hvilken Grad Jesus ærede Fattigdommen? hvor han opsøgte dem, som intet har, og hvor dyb en Ærbødighed og Samfølelse han havde overfor dem, som intet er og intet kan? Jeg tror ikke, vi er færdige med at forstaa det, og nogen af os er maaske knap nok begyndt derpaa.

Og dog skulde vi vide det af hele hans Forkyndelse, at det er vanskeligt for en rig at komme ind i Himmeriget. Saadan sagde han, som blev født i en Stald og sidenhen levede fra Haanden og i Munden. Og hvorfor er det saa vanskeligt for en rig? Jesus troede jo ikke paa den Spekulation, at jo mere surt og trist man gør sig det før Døden, des mere sødt og fornøjeligt vil man til Gengæld faa det efter den. Men Sagen er nok, at det

at komme ind i Himmeriget er at komme til at høre sammen med andre, med Gud og Mennesker. Og den, der føler sig rig, kommer saa let ind i en selvhjulpen Ensomhed. *Overfor Gud* fristes han mere end andre til at mene, at han kan klare sig selv, uden at Gud behøver at ulejliges saa meget for hans Skyld. Han forveksler nemt økonomisk Tryghed med Guds Fred — økonomisk Sikkerhed, som er noget ensomt (uafhængigt), forveksler han med Guds Fred, som er noget mellem to. Og *overfor Mennesker* kan hans Velstand saa nemt komme til at grave Grøft mellem ham og Størsteparten af de andre — en Grøft, som hverken Godgørenhed eller Nedlathed bygger Bro over.

Hvem er da de rige? hvor højt skal man op paa Skattelisten for at blive en af de stakkels rige? Jeg tror ikke, at det er alene det, vi skal gaa efter. Der er jo ogsaa andre Ting, som nogen Mennesker har mere af end saa mange andre: Helbred, Dygtighed, godt Udseende o. s. v. Eller den Støtte, som det er at høre til en anset Familie eller Slægt. Eller at man bilder sig noget ind, fordi man hører til Højskolefolket eller til en fri Menighed og lever med i Menighedslivet dér . . . jo, der er mange Maader, hvorpaa et Menneske kan anse sig for at være en lille Smule bedre placeret end andre og derved kan fristes til at ville undvære sin Gud og sin fattige Næste.

Og Disciplene blev forfærdede og spurgte: Hvem kan da blive frelst? Jesus svarede: For Mennesker er det vel umuligt, men for Gud er alle Ting mulige.

Hvad er da Guds Mulighed? Guds Mulighed er at faa et Menneske til at se, at der er intet andet Liv end det, der deles med andre, og at derfor er alt, som skiller fra andre, fattiggørende. Guds Mulighed er, at hans Søn kom til Jord og levede blandt fattige, ikke blot med

samme ydre Kaar som de, men ogsaa med et Punkt allerinderst, hvor han var lige saa fattig som den allerfattigste af dem: *han kunde ikke bære Ensomheden*. Der var intet til i Verden, som han kunde nyde for sig selv, intet som kunde gøre ham uafhængig af andre. Ingen »splendid isolation« kunde han opnaa. Han fødtes som et lille Barn, prisgivet sine Omgivelser, *og han blev ved med at være i den Barnlighed, som aldrig faar nok i sit eget, men higer efter at dele Liv med andre*. Det var hans egentlige Fattigkaar, at han var prisgivet Gud og Mennesker, uden dem var der ikke noget ved at være til. Og derved har han afsløret, hvad Liv er. Liv er det, som kan deles og bliver delt med andre, alt andet er bare til at dø af.

Og denne Afsløring af, hvad Liv er, kan gøre den rige fattig midt i hans Velstand, enten den saa er af den ene eller anden Slags — midt deri kan Synet af Guds Søn paa Jord vise os, at vi er paa Vej bort fra at vide, hvad Liv er. Vi vil bort fra Afhængigheden og Bundetheden og have den overstaaet, men han viser os i sit Exempel, at Liv er at blive i Afhængigheden, at drage Aande af den, at finde dybt ind i den.

Det der her er Tale om, er jo ikke det overfladiske Fænomen, at man absolut ikke kan holde ud at være alene, at man ustandselig skal underholdes af andre eller spejle sig i andres Beundring. Det bliver ogsaa en Form for »Rigdom«, som man saa er ude efter. Det er heller ikke det, at man med Mellemrum stiger ned til de andre for at være noget for dem. Nej, det er noget med, at hvor man møder sin Næste, og hvem han end er, behøver man ikke at stige ned til ham, *for man er dernede, hvor han er*, man er paa Jorden sammen med ham. Man er af Jord, som han er det, Menneske sammen med Menneske. Den ene er aldrig mere end den anden. For den ene — saa længe han er i sin velstaaende Afsondret-

hed, er han ingenting, men saa snart han lever med de andre, er han alt det, de andre er. Saa er alt, hvad der er at glædes ved og bedrøves over, fælles Ejendom. Hver Glans, hver Plet, som falder paa hans Næste, er han da med til at bære.

Det er den Livets Hemmelighed, som Menneskesønnen kom for at vise Menneskeslægten: den dybe Samhørighed, som bevirker, at om vi ret skal leve, kan vi ikke undvære hinanden. Det er ikke blot at gøre noget *for* andre, men at leve Livet *i* andre, for dèr er det at finde. Og enten den ene gør noget for den anden, eller den anden for den ene, kommer det ud paa eet, for det er Livet vi hjælpes ad med at være i. Vær glad med de glade og græd med de bedrøvede, siger Paulus og giver dermed den samme Fattigdommens Lovprisning, at den, der bliver fattig nok til at leve, glæder sig med de glade, for det kan han ikke lade være med, og græder med de bedrøvede, for det kan han heller ikke lade være med. Han kan ikke længere være udenfor, ude i Salvéten, for han er i de andre, og de andre er i ham.

Biblen bruger undertiden det Udtryk: at være i Kristus. Bliv i mig, sagde han selv, saa vil jeg blive i jer. Men at være i Kristus er at være i sin Næste. At blive i Kristus er at blive hos sin Næste og tro paa, at han er os uundværlig. Og prøv saa at tænke paa nogen af dem, som *du* slet ikke synes, at du hører sammen med. De er ikke saa svære at finde. Men Guds Budskab siger, at det er et Fejlsyn fra din Side. En Blindhed, som han ønsker at helbrede dig for.

Men hvis du har lært at opfatte den grove Jordsmag, som er ved det kristne Evangelium, kan du ogsaa tage mod Himmelsmagen deri. Saa bryder du dig om at staa med din Næste i Haanden og høre paa, at der blev forkyndt en stor Glæde, som er *til hele Folket*: Idag er der

født jer en Frelser. Saa er du gerne med, hvor de fattige ser op mod ham, som saaledes elskede *Verden*, at han gav den sin eneste Søn. Det er det overvældende Budskab, som kun kunde komme fra Himlen ned, at Gud er ikke en, som udsøger sit Selskab blandt de gode, kloge, stærke, vellykkede, for saa var det jo kun en lille Del af Verden, han brød sig om, men han elsker den med alle dens fattige Indbyggere. Han har Kærlighed nok til dem alle — baade dem, som ved, at de er fattige, og dem, som endnu ikke har opdaget, at de er det.

Den Kærlighed brød ud fra Himlen for at begynde et Frelsesværk paa Jorden. En Vilje til at vedkende sig hvert Menneske, for at det ikke skal dø Ensomhedens Død. En Barmhjertighed, som du kan gaa lige ind i, fordi du er i Verden, og ikke for nogetsomhelst særligt ved dig. Prøv aldrig paa at finde noget, som giver dig Adkomst til at være i Guds Kærlighed, det er halsløs Gerning, det er Ensomheden om igen. Nej, vær i den, lev dig ud i den, sol dig deri, saadan som dens Straaler falder paa dig og alle de andre fattige — baade paa dem, som ved, at der er Sol, og dem, som ikke har opdaget det endnu.

Saaledes blev Armod og Usselhed adlet. Fra da af er det ingen Ulykke, naar man af ydre eller indre Grund ser sig selv — og den hele Menneskeslægt — i Armod. For kun paa Armodes Grund kan Himmel og Jord mødes. Kun dør finder vi det Adelskab, at vi ikke kan være Gud og vor Næste foruden. Kun dør løftes vi ind i den høje Tro, at han heller ikke kan være os foruden. At han har Velbehag i os. Hele sit Folk har han budt til Gæst.

Erik Gelting-Hansen.

»Ære og Værdighed over Menneskelivet«.

»Og se, en lovkyndig stod op og fristede ham og sagde: Lærer, hvad skal jeg gøre for at arve evigt liv? Og Jesus sagde til ham: hvad er der skrevet i loven? hvorledes læser du? Men han svarede og sagde »Du skal elske Herren din Gud af hele dit hjerte og med hele din sjæl og med hele din styrke og med hele dit sind, og din næste som dig selv.« Og Jesus sagde til ham: du svarede ret; gør dette, så skal du leve.«

I den mosaisk-kristne verden er der levet et menneskeliv ind i vor tilværelse, som for stedse blev målet for vort liv og dommen over vort liv. — Den gamle pagts folk erkendte kærlighedsbudet som grundloven for vor tilværelse, og Jesus bekræftede dem heri. Han sagde til sin samtid — og dermed til os: Se på Gud, tro på ham, elsk ham. Gør du dette, så har du befriet dig for usund selvkredsen, du er på sund måde ledet mod selve det religiøse livs kilde.

Du skal elske herren din gud af hele dit hjerte. Men for at gøre kærlighedsbudet nærværende og konkret, så tilføjede jøderne — og Jesus bekræftede det atter — og så skal du elske din næste som dig selv. Hvor nær jøderne kom det dobbelte kærlighedsbud, ved jeg ikke, men med Jesu opfyldelse af kærlighedsbudet er det blevet evangelium og livets ord for os. Kærlighedsbudet får magt over os, fordi Jesus Kristus blev menneske, blev som en af os, og opfyldte dog kærlighedsbudet.

Martin Luther, som vidste, hvad han talte om, siger, at da Jesus blev menneske, da kastedes der som aldrig før ære og værdighed over menneskelivet. I en af sine prædikener fortæller han drastisk en gammel historie om djævelen som engang ville til julegudstjeneste. Han kom imidlertid for sent og trådte først ind i kirken, da menigheden sang den gamle nikæenske trosbekendelse. Da de sang ordene: Og han blev menneske — var der nogle mænd bagerst i kirken, der ikke som de andre faldt på knæ. Da for djævelen hen og gav en af de overlegne herrer en ordentlig ørefigen, idet han sagde: »Du grove knægt! Skammer du dig ikke over, at du bliver stående her som en træklods i stedet for at falde ned på dine knæ af glæde og ærefrygt. Det skulle bare være os, det blev forkyndt for, at Guds søn var blevet vor broder; vi ville ikke have vidst, hvor vi skulle gå hen af idel glæde.«^{*)})

Luther siger en anden gang: »Den ære skal vi agte højt og tage os til hjerte: at Guds søn er blevet menneske.« Om den mægtigste konge steg ned blandt sine fattigste undersætter, drak broderskål med dem og blev deres gode kammerat — det er dog for intet at regne mod, at Jesus Kristus blev menneske. — Og Luther siger med styrke: det menneskelige hjerte har ikke opdigtet disse ting.

Guds søn blev een gang for alle menneske. Og han kastede ære og værdighed over menneskelivet. Han, som aldrig var højtidelig, bragte dog højtid ind i vor tilværelse, han, som altid var jævn og ligetil, førte dog storhed ind i vor verden.

Men virkelig højtid og storhed er aldrig nedladende; sand højtid og storhed løfter altid op. Jesu kærlighed er fyldt af højtid og storhed, men opløfter mennesket, mest når det er i nød og fattigdom, i fald og forladthed. Umid-

^{*)} Citeret efter K. E. Skydsgård.

delbart efter evangeliets ord, som vi hørte, følger jo fortællingen om den barmhjertige samaritan.

Som Jesus gjorde sig til eet med det nødstedte menneske, skal vi gøre det. Hvor min næste er i nød eller fare, i sygdom eller synd, skal jeg komme til ham. Luther siger om vor næste: »Er han fattig og jeg rig, skal min rigdom komme ham til gode. Er han en synder og jeg from, skal min fromhed tjene ham. Er han i skændsel og jeg i ære, skal min ære dække ham.« Og jeg skal ikke gøre det for at få løn her eller hisset. Nej, men fordi Kristus blev min broder, skal jeg have broderligt sind mod min næste. Luther viger ikke tilbage for at sige det dristige ord: »Du skal være Kristus for din næste.«

Hvad jeg her har sagt, vil man forstå er gamle ord. De går tilbage til reformationen, ja helt tilbage til det kildevæld, hvoraf evangelierne udsprang. Men vi har måske alle bemærket, at den samme tale føres med indtrængende alvor frem i vore dage. I Danmark har fremtrædende lærere ved det teologiske fakultet i København og flere præster ført denne tale frem. Og hertil korresponderer en stedse stærkere udtalt tone i danske højskolemænds folkelige forkyndelse. Det er sagt, at det til enhver tid er de herskende tanker eller *den* herskende tanke, som frem for noget bestemmer tidens karakter, mere end nok så store ydre begivenheder, hvadenten de er af politisk, økonomisk eller teknisk natur. Om det er sandt, måtte man ønske, at forpligtelsen overfor vor næste måtte blive den kommende generations herskende tanke.

Det er ikke vanskeligt at se, hvorfor disse evangeliske og reformatoriske tanker melder sig med så indtrængende alvor just nu.

Den uafhængede individualisme har løbet linen ud. Hvad den end måtte have tilbage af forhærdet og forstærket kraft, f. eks. i form af en atomkrig —, den har

dog løbet linen ud; den har allerede vist sit hæslige og onde ansigt for åbent visir. Dette ansigts frysende kulde har fyldt os med rædsel, den uhæmmede individualisme — »denne frostblomst, som gror i kærlighedsløse egne«.

Paul la Cour, vor fornemste danske lyriker i disse år, som tillige er en dyb tænkner, har i 1948 udsendt en bog; det er den mest koncentrerede og tankemættede bog, jeg længe har læst; den er overintellektualistisk, men er dog det skarpeste opgør med individualismen, som blev nedværdigelse og død for menneskehjertet.

Nu er det mærkeligt, at i en verden, hvor det menneskelige lider så tunge nederlag, ja, og hvor nederlagene kendes tungere end nogen tid før, da forkynder både troende kristne og religiøse humanister menneskets værdighed — som f. eks. la Cour gør det på en såre sublim måde. Det kan ikke skyldes menneskets præstationer. Det må skyldes, at der ude fra er kastet ære og værdighed over menneskelivet, trods dets fald.

Det er det forunderlige ved Jesus af Nazareth: har man engang mødt ham, så slipper man ham aldrig. Hvad enten vi er troende kristne eller religiøse humanister, vi slipper aldrig udenfor hans fortrylleses magt; han tog ikke vor ære fra os. Han kastede værdighed over vort menneskeliv ved at bo iblandt os. I tro på sin himmelske fader opsøgte han den fattige, den ringeagtede, men altid især ham, der vidste om sig selv, at han var en synder. Det kaldte Jesus at leve. Og han sagde til os: gør I ligeså, så skal I leve, ikke blot eksistere, men leve; ja så skal I arve det evige liv.

Uffe Grosen.

Tale under morgenandagten ved det nordiske højskolemøde på Sörängen 31. august 1949.

Tre vidnesbyrd.

Vil man vide, hvad der stærkest bevæger sind og tanke i vor tid, kan man ikke nøjes med avisernes, radioens eller tidsskrifternes spredte beretninger. Nej, så må man gå til de bøger, hvor mennesker i vor tid fortæller om deres kamp med livet. Som eksempel herpå vil jeg nærmere omtale tre bøger, jeg lige har læst. De er meget forskellige, og skulde man på forhånd kort antyde, hvad de handler om, kunde man sige, at den første bog fortæller om den personlige livskamp, den anden om den folkeligt-nationale kamp og den tredie om den religiøse livskamp. Men hvor forskellige de end er, har de dog en fælles livsholdning, og den kan man bedst udtrykke ved at henvise til, hvad den berømte engelske historiker Arnold Toynbee fremhæver som det, han har lært af verdenshistorien: *Modtag aldrig livets begivenheder som en uafvendelig skæbne, men som udfordringer, der kræver dit svar, og af dette dit svar afhænger din fremtid, din skæbne.*

Den første bog hedder »*Sejren i mine hænder*« og er skrevet af *Harold Russell*, der vil være kendt af mange, det var jo ham, der spillede marinesoldaten Homer i filmen »De bedste år«. Alle, der har set denne film, vil med begærlighed gribe denne bog for at læse, hvad manden selv har at fortælle om, hvordan han mistede sine hænder, og navnlig hvordan han kom igennem denne prøvelse. Dette kunde filmen trods alt ikke give os ordentlig besked om. Bogen har ganske vist ikke filmens

liviulde og gribende handling, men til gengæld er den fri for det præg af sentimentalitet og lykkelig afslutning, som filmen ikke helt havde undgået. I bogen indrømmer Russell, at han fra barn af var en svag og kejtet natur, der følte sig verden og omgivelserne underlegen. Han mindes stadig, hvordan han i 3. klasse i børneskolen for-gæves tumlede med at tegne en rød lade med en ko og et træ foran. Navnlig koen kunde han ikke klare, før Rita med de mange krøller og det søde smil kom hen og lagde sin hånd oven på hans og førte den sikkert hen over papiret. Hvor kunde han dengang ane, hvilken langt større »håndsrækning« hun skulde give ham, da hun gii-tede sig med ham efter den store katastrofe. Efter skole-tiden kom han i slagterlære, men her led han under, at han ikke havde mod til at bryde med det uærlige handels-system, hvorefter kunderne blev snydt læsterligt hver eneste dag. Da krigen kom, meldte han sig derfor straks som soldat, dels vilde han flygte fra den hverdag, han ikke kunde magte, dels drømte han om, at han i hæren skulde komme ovenpå og på en let måde spille helt. Da var det, at katastrofen ramte ham. Som sergent i fald-skærmstropperne skulde han forberede en feltøvelse, og så skete ulykken. Det var den 6. juni 1944, på selve D-dagen, kl. 14,20. En tændpatron, som han lige havde puttet ind i sprængladningen, eksploderede, fordi der var en fabrikationsfejl, og da han kom til sig selv igen, opdagede han, at han havde mistet begge hænderne. Den krise, som nu fulgte, var dog først og fremmest af sjælelig art: skulde invaliditeten blive som et sneglehus, hvor hans i forvejen svage sjæl vilde lukke sig inde og forsumpe? Faren var der, men han blev hjulpet på gled af den kloge overlæge, der sagde til ham: »Der er én ting De bør holde Dem for øje, Russell — De er ikke krøbling, De er simpelthen handicappet. Der er stor forskel på de to ting.« Harold spekulerede over, hvad lægen egentlig

mente, og for at få fuld klarhed slog han op i et leksikon, hvor han læste, at forkrøblet betød: udygtiggjort, ukampdygtig, mens ordet handicap blev forklaret som: enhver hindring eller ulempe, som gør det heldige udfald af et foretagende mere vanskeligt. »Jeg begyndte at forstå, hvor lægen vilde hen. Hvis jeg var forkrøblet, var jeg sat ud af spillet for tid og evighed. Men hvis jeg blot var handicappet, havde jeg stadig en chance.« Og nu begyndte det at arbejde i hans vilje og karakter, nu fik han mod til at gifte sig med Rita. Nu forstod han, at den egentlige kamp var kampen mod frygten og svagheden i hans egen sjæl. Vandt han sejr der, så at han blev tryk og rolig, så var det ingen sag at omgås mennesker og klare sit job. Nu er Harold på den rette vej, og ikke blot er det sådan, at han vinder sin egen sejr, men han kan derigennem også blive til hjælp og opmuntring for andre invalider. Netop med det formål bliver han opfordret til at optræde i en film, der skal skildre hele hans skæbne, og det er denne film, der er baggrunden for, at man i Hollywood bliver opmærksom på ham. Kort efter bliver han opfordret til at medvirke i filmen »De bedste år«, som ikke mindst takket være ham gjorde enorm lykke. — Her vilde man tro, at bogen skulde slutte, men nej. Harold har lært så meget om rækkevidden af den kamp, han har ført, at han føler ansvar og trang til at bringe sin viden og erfaring videre ud. Han synes, at der trænges til, at der bliver sagt et borgerligt ord til efterkrigstidens amerikanere, og han beslutter selv at gøre det. Overfor filmsselskabet er han ved kontrakt forpligtet til at holde en tale til folket de steder, hvor »De bedste år« bliver forevist, og den berømmelse, som filmen har bragt ham, gør, at man lytter til ham og tager godt imod hans tanker. Han taler da utrætteligt til folk om, at hans egen lille historie kun er et ringe symbol på det, som er og bør være tidens krav til alle: at overvinde det sjælelige

handicap i en selv og kæmpe sig frem til fællesskab og samarbejde med andre. Derfor bør vi i Amerika bekæmpe de hadefulde og frygtbetonede racefordomme og religiøse stridigheder. Vi må kæmpe for demokratiet; vi bør ikke overfor alvorlige spørgsmål sige: vil det gavne vor klasse, vort parti, men: vil det gavne vort folk, gavne Amerika, gavne hele verden.

Til slut gør Russell sit livs facit op, og han understreger, at han godt ved, at det ikke er en ny eller epokegørende sandhed, han forkynder. Men selvom den er ældgammel, trænger hvert slægtled til at høre den. »På den ene eller anden måde må enhver af os gå gennem skærsilden mindst een gang i sin levetid. Hvert enkelt individ må selv finde ud af at overvinde sit handicap, sine fejlgreb og ufuldkommenheder, og gør det ikke det, må det gå til grunde.« Om sin egen kamp og sejr siger han: »Det hænder, at folk forbløffes over, hvad jeg kan udrette med mine kroge. Måske er det også forbløffende. Men noget, jeg selv aldrig ophører at forbløffes over, er, at jeg var i stand til at møde den helt store ulykke og besejre den. For mig var og er det den altoverskyggende kendsgerning — at den menneskelige sjæl, slået til jorden, knust, ansigt til ansigt med nederlag og fuldstændig ruin, trods alt kan rejse sig og rette sig og sejre.«

Jo, bogen giver mere end filmen, fordi den viser os Russells egne følelser, tanker og vilje og derigennem får os til at forstå, hvor stor en katastrofe det var, men også hvor gribende kampen var, og hvor betydningsfuld en sejr han vandt. Og dertil kommer endda skildringen af hans folkelige kamp: at han er blevet modnet til at føle ansvar for noget, der er større end hans personlige liv, så at han går ud for at tale demokratiets sag. Bogen har nok sin begrænsning, den kommer ikke ind på spørgsmål som: er døden også kun et handicap? eller: hvilken betydning har kristentroen for et menneske i dets kamp

mod tilværelsens udfordringer? Men det er en ærlig mands reelle skildring, og det er blevet et gribende menneskeligt vidnesbyrd for os alle.

I den anden bog »*Sydslesvigske Skæbner*« (1947) er det ikke blot et menneskeligt, men et *folkeligt vidnesbyrd*, det gælder. Bogen er blevet til på den måde, at 29 sydslesvigere har fået opfordring til at fortælle om, hvordan deres møde med livets udfordringer førte dem til et nationalt sindelagsskifte. Bogen kan anbefales til alle dem, som er ved at blive trætte af de mange foredrag og artikler, der gentager og gentager de samme argumenter, og som trænger til at føle, at det først og fremmest drejer sig om *mennesker, der søger efter at vinde frem til et menneskeværdigt liv*. Det er netop dette synspunkt, som gør, at bogen er taget med her i sammenhæng med de to andre, og som gør, at der kommer et helhedspræg over de mange skildringer. De 29 sydslesvigere, hvortil kommer to, som udgiveren fortæller om, er meget forskellige af alder, erhverv, politisk og åndelig udvikling, men der er altså noget, de er fælles om. De har mødt fælles udfordringer af livet i det daglige og i verdensbegivenhedernes voldsomme udsving fra 1918—1947, og de er i det væsentlige fælles om svaret. De har alle levet under fremmedherredømme, undertrykkelse, militarisme, nazisme og krig, og de fortæller om, hvordan de reagerede derimod. Det vil være uoverkommeligt her at komme ind på alle de 31 livsskæbner, og som et forsøg på at give en vis sammenhæng, skal her fremdrages to vidnesbyrd, fra en af de ældste og fra en af de yngste.

Lorenz Büchert, der blev født 1883 i Oversø sogn, fortæller, at han, som det store flertal af sydslesvigere før 1920, hverken var særlig dansk eller tysk indstillet, skønt de troede, at de var gode tyskere. Det, der gjorde, at han — som siden mange andre — begyndte at ændre holdning,

var den løgnagtige tyske undervisning og opdragelse i skolen; da han 1898 opdagede, at tyskerne løj om 1848, begyndte han at vende sig bort fra det tyske. Soldatertiden gav ham afsky for »den prøjsiske kadaverdisciplin«, samtidig med at han undrede sig over det fællesskab, som han — til forskel fra andre tyskere — følte med alle slesvigerne, uden at der var »nogen dansk bagtanke«. Fra 1920 lærte han som de andre mere og mere Danmark og dansk folkeliv at kende og følte sig væsensforbundet dermed, og han lærte sig efterhånden at bruge det danske sprog. I 1936 deltog han i grænseforeningens delegeretmøde i Åbenrå, og da blev det pludselig med eet helt bevidst for ham. »Da var det, ligesom om der faldt skel fra mine øjne. Jeg følte, at jeg var blevet genforenet med det danske folk — at 1920 ikke blot blev til Nordslesvigs genforening med Danmark, men at det for os blev indledningen til vor folkelige genforening. Det gennemrislede mig som en varm glædesstrøm, thi jeg følte, at den genforening, jeg oplevede i dette øjeblik — den kunde ingen magt mere tage fra mig. Så stod jeg op og tolkede ud af mit hjerte den stemning, så godt jeg formåede.«

For Lorenz Büchert var det en udvikling og vækst gennem ca. 40 år; voldsommere og hurtigere tegnede udviklingen sig for *Christian Ruge*, født 1915 i Kiel. »Det største krav«, således begyndte han sin beretning, »som vi må stille til os selv, når vi skal skildre vort nationale sindelagsskifte, er absolut ærlighed over for os selv og vore danske læsere. Ingen kan springe over sin egen skygge, og vor tilknytning til det tyske rige i de skæbnesvangre år 1864—1945 har unægtelig også belæsset os sydslesvigere med en skyld, som vi må bære hele vort liv.« Hans slægt og også i nogen grad hjemmet var danskpræget, og feriebesøg hos slægten i Danmark gav ham kendskab til og glæde over dansk sprog, litteratur og folkeliv; men alligevel gled han ind i tyskheden og

nazismen, hvorfor dog? Jo, skriver han, vi kom »ikke ubesmittet gennem en syvårig intensiv nazistisk indflydelse i skole og det offentlige liv. Hovedskylden for, at vi unge ikke sandede nazismens farlige og amoralske væsen, må vi lægge på vore lærere i gymnasierne og de højere læreanstalter. Disse var nemlig autoriteter for os på grund af deres videnskabelige, idealistiske uddannelse, — og de tolkede nazismen for os som den idealistiske verdensanskuelse, der var i samklang med vor tidsalder.« Men det sidste krigsår viste ham nazismens sande væsen, og en nat i marts 1945 afslørede en kammerat for ham koncentrationslejrenes rædsel. »I denne nat mistede jeg troen på Tyskland og alt tysk«. Hvad så? Jo, de menneskerettigheder, som Tyskland havde så skændigt forrådt, dem havde han mødt i Norden, og især i Danmark. »Nu er vi blevet klar over os selv og vor fortid. Vi ved, at hvis vi endelig igen skal få lov til at leve vort liv i et frit samfund, hvor begreberne personlig frihed, menneskeværdighed, næstekærlighed og social retfærdighed spiller den rolle, som de bør spille, — så gives der kun een vej for os, nemlig vejen tilbage til Danmark.« Vi har ganske vist ikke som de, der har været danske fra omkring 1920, stået vor prøve, og det eneste, vi beder Danmark om, er, at det vil »give os fair muligheder for at bevise, at vi mener det ærligt.« »Vor bekendelse til Danmark er ubetinget, d. v. s. den afhænger ikke af 19.-oktobernoten eller andre officielle danske løfter, ja, den har egentlig heller ikke noget at gøre med, om det danske folk vil modtage os eller ej. Vi har brudt alle broer af mod syd og befinder os på vejen til Danmark uden at skele til storpoltiske, partipolitiske eller andre taktiske hensyn. Om vor kamp lykkes, og vi bliver genforenede, eller om vi er tvungne til at kæmpe dødskampen som et fortabt mindretal, er en anden sag og har primært ikke noget at gøre med vort største mål: at

blive, hver eneste for sig selv, dansk igen af væsen, sprog og karakter.«

Disse to vidnesbyrd viser, hvor vidt bogen spænder, og udtrykker, hvad der for mig er dens vigtigste budskab: med enkelte forløbere fra ca. 1920 er der sket *en menneskelig-national vækkelse* nu — af lignende art som den, der begyndte i Nordslesvig fra ca. 1830. Vi ser nemlig i denne bog, at en række almindelige mennesker har taget deres livs udfordringer op, ligesom Harold Russell, og kæmpet sig frem til et fast og klart nationalt og folkeligt standpunkt. De har, ligesom Russell, fortalt om det, der hidtil har været deres vigtigste kamp og sejr, og de spørgsmål, der ellers kunde rejse sig, og som vi gerne vilde have besvaret, har det ligget uden for denne bogs rammer at komme ind på. Bogens betydning ligger især i dens levende vidnesbyrd om mennesker, der har oplevet og fulgt et personligt og nationalt ansvar og kald.

Med den tredje bog »*Ung dansk lyrik*« (1949) er vi kommet ind til den farligste udfordring, som livet kan stille os overfor: fristelsen til at stille spørgsmålet: *er det overhovedet værd at leve?* Det er ikke så mærkeligt, at en verdenskrig kan fremkalde et sådan spørgsmål. Krigen 1914—18 gjorde det også, og det følte stærkt af dem, der var unge dengang, men alligevel kom der ikke et samlet og stærkt svar. Det blev kun nogle få, der svarede afgørende; indenfor digtningen var det først og fremmest Kaj Munk og Nis Petersen, der tog spørgsmålet op til afgørende behandling, og indenfor kritikken vel især Helge Rode og Jørgen Bukdahl, den første ud fra et alment-religiøst svar, den anden ud fra et nygrundtvigsk. *Nu efter den anden verdenskrig* er det, som om en helt ung generation har taget arven op, og hidtil er de klareste og stærkeste svar kommet fra lyrikken. Når bogen her kaldes »*Ung dansk lyrik*«, menes der med ung, at forfatterne alle er under 40 år, og at det væsent-

ligste af deres digtning er fremkommet efter 1940. Da der er taget 31 forfattere med, og udvalget dækker de forskellige grupper, der betyder noget, kan man vel med en vis ret sige, at bogen afspejler vor tids ungdoms reaktion mod krigstidens og efterkrigstidens udfordringer.

Naturligvis mærker man overalt, at krigen er baggrundsoplevelsen; som udgiveren siger det: »Besættelsens blygrå himmel og atombombens truende slagskygge tegner furer i de unge træk«. Det er ikke så tit, de unge siger det direkte, men til tider bryder det voldsomt igennem, som når Erik Knudsen skildrer, hvordan aftenfreden og nattestilheden pludselig sprænges: de kommer, de kommer, de 4 forfærdelige store: hunger, sværd, svovl og pest, de rider ubarmhjertigt hen over hele jorden, og ingen steder, ingen steder kan vi skjule os, gemme os, — de kommer, — de kommer. Når krigen ikke nævnes så meget, skyldes det særligt, at de unge har en tydelig fornemmelse af, at »freden«, efterkrigstiden ikke er stort bedre. De føler sig hjemløse i den materialistiske og tomme hverdag: »Jeg er cigarettens glød og jazzmusikens rytme, hurtig, let, men med en underklang af død. Jeg er hungrens, tidens, dødens dansemelodiers rytme og refræn.« (Morten Nielsen). Hvem er ansvarlig for, at det er sådan? Ja, den unge generation plejer gerne at vende sig med kritik, trods, måske oprør mod den ældre. Men her synes det at være mere dyb smerte og et skuldertræk end trods og oprør; de unge vender sig stille bort og søger at finde en bedre vej, deres egen vej: »Jeg blev ikke det, I ventede — jeg blev alt det, I frygtede«, siger Gustaf Munch Petersen til sine forældre, »min verden er en anden end jeres, — min glæde, — min smerte en anden end jeres. — Jeg tror, jeg har ret, når jeg går til mit eget land. — Men jeg går tøvende — jeg går langsomt og tungt — men jeg tror, jeg skal gå.« Og så

går de unge da deres egen vej og søger at finde det, der kan være sandhed og liv for dem — ofte under kamp og angst, men drevet af en stærk livslængsel: »Magter, som styrer himlen og jorden — solen, stormen og havet — magter, lad mig ikke dø unyttig, — mægtige, brænd eders mærke dybt ind i mit vaklende sind« (G. Munch Petersen). Og da kan det ske, at midt i mørket og ødet finder de noget, som er stærkt, varmt, levende, underfuldt. »Det vi lever for kan rummes — i et smil, som næppe anes — det kan rummes i et håndtryk — rent af tavshed som et smil« (Mogens Bodecker). I lyset af dødens og undergangens år stiger længselen og troen på nyt liv frem. I koncentrationslejrens sovebarak føler Halfdan Rasmussen, at skønt døden hærger, hvisker det hemmeligt i verdensrummet, at det nye liv er ikke knækket, det sover kun, og i morgen vil det rejse sig og sejre. Og overfor de vældige verdensbegivenheder kan troen vokse, troen på, at styrken kommer indefra: »Jeg tror på, at intet i verden er afgjort — at alting fra starten er skabt til at skabe — at de, der ta'r ansvaret op bliver stærke — og ejer det hele, og aldrig kan tabe. Jeg tror på de svage, som langsomt bli'r stærke, — fordi de ta'r skylden for alle tings væren — og intet fornægter og aldrig vil flygte, — kun deres er riget og magten og æren.« (Lise Sørensen). Men selv i den lyse tro og fortrøstning er denne krigsgeneration angst for at bedrage, angst for at sige for meget, for at være usand, det er jo sandhed og ærlighed, det gælder. »Utrættelig søgen mod det, som er sandt — er kernen af tro i den visdom, jeg vandt — og afmagt mod livets uendelighed — er alt, hvad jeg ved.« (Gretlie Heltberg). Men hvis nu sandheden er både død og liv, så må begge dele med: »Vi vandrer med døden i os — vi der er unge nu. — Og dog er vi selve livet — nærmere nu, end før.« (Halfdan Rasmussen). Ja, der dæmrer hos nogen efterhånden noget om,

at selve livets hemmelighed rummes i undergang og opstandelse. Når Thorkild Bjørnvig hele tiden stirrer mod »stjernen bag gavlen«, er det, fordi stjernen for ham er blevet billedet på afkaldet, det tilsyneladende svage og blege lys over livet, som dog i virkeligheden rummer den rigeste og stærkeste livsform. Og for Carl Stuhr kan morgenstunden blive lys og herlig, når man først knæler i bøn til Gud og derved rankes højt »lettet for byrden af brøde«. Undergang og opstandelse, — ja, hvor finder man det stærkere forkyndt end i påskens budskab, og det er dette, som Ole Wivel samler sit største digt om; desværre er det ikke taget med i denne bog. Men der er et andet, hvor noget af hans dybe medviden med livet kommer frem, nemlig digtet: »Til Mor«. Deraf til slut nogle linjer:

»Grådens tidevand
er gået over dit ansigt,
har vasket det strengt, hvidt og vidende
som en havbund.

Men ingen var mild som du —

Højt sad du over os —
og himlens grå lys faldt
på dit ansigts spidsbuede
gotiske oval.
Vi legede for dine fødder
i stuens skumring.

Og vi løb ud af dine hænder
senere, som sand, som drømme
eller smerte, ikke til at huske.
Men alle veje kom fra dig.

Ja, *ung* dansk lyrik — ung er den også i den forstand, at den er ung af erfaring, men der er »begyndt«. Ærligt og modigt — og med dyb længsel og tro stirrer disse unge ind i livets ansigt. — Måtte vi lære af dem.

Valdemar Nielsen.

Elevmødeskuespil.

Hvad for et skuespil skal vi nu opføre til elevmødet i år?« Sidst på vinteren minder vi hinanden om, at det slet ikke er for tidligt at få det bestemt; men det helt rigtige elevmødeskuespil ligger ikke så lige for hånden. Vinterkarlene rejser, og vi slår vor lid til den usandsynlige masse tid, vi skal få i april; men mærkeligt nok bliver april kortere for hvert år, der går — i hvert fald: en skønne dag går det op for os, at vi allerede er et stykke henne i sommerskolen, og nu er spørgsmålet for alvor generende, ja, det kan synes så rent umuligt at nå at få nogetsomhelst ordentligt ud af det. Og så gik det alligevel! En hel række år er det gået. Går det til næste år? Det er umuligt at vide på forhånd. Flere af jer ved, hvad det vil sige at vånde sig over en stil den sidste aften, inden den skal afleveres. Man føler det som noget af et under, hvis det i den elvte time lykkes at få bragt en nogenlunde velskabt stil til verden, — og man er langt fra sikker på, at det lader sig gøre bare én gang til. Vi vånner os visselig ikke mindre, og vi er hvert år fortrolig med den tanke, at det kunde gå hen og glippe for os. Ja, så var det vel heller ingen ulykke; elevmødet kunde nok gennemføres endda. Vist kunde det, men et savn vilde det nu blive, om dette punkt skulde udgå af dagens program, — af mange grunde.

For det første er det blevet en tradition — tilmed en

god. Og det er jo denne kæde af traditioner dagen igennem, der gør det hele så kendt og nært for os trods den afstand, årene og begivenhederne kan lægge imellem det, vi er nu, og det, vi var dengang — i vor elevtid. At man så på den anden side kan blive slave af traditioner, så man stædigt klamrer sig til noget, der har mistet sit indhold og dermed sin begrundelse, er en kendt sag. En tradition kan blive en tom skal og uddø, men den kan også uddybes. Og så vidt jeg kan se, er netop det sidste tilfældet med elevmødeskuespillene. Deres opgave var til at begynde med at være et festligt punktum på dagens mange og anspændende foreteelser, og det faldt naturligt at sætte punktum på den måde; for søndagsaftener, hvor lærerne i fællesskab læser muntre eller mere alvorlige skuespil, hører jo til de fælles højskoleminder. Det er dejligt igen at være tilskuere sammen, slappe af og more sig sammen og i fællesskab nyde forventningen om, hvilke mystiske forklædninger man denne gang skal skue Grosen og Killelose i. For det er ikke en almindelig skuespilopførelse, sådan som vi kan få den at se på et teater, nej, elevmødeskuespillets egentlige charme består i, at det opføres af »særlige kræfter«. Sådan følte jeg det i hvert fald de år, jeg sad på tilskuerpladsen som gammel elev: at også her oplevede vi et møde, med skolen, med lærerne og med stedet, som hørte med til, hvad dagen havde at give.

Men vi har haft elevmødeaftener, hvor vi ikke blot morede os sammen, men anspændt levede med i det, vi hørte og så. I de senere år er det gået sådan — både her og på andre skoler, — at man har taget mere krævende skuespil op — krævende, ikke blot for dem, der skal opføre dem, men i høj grad også for dem, der skal se og høre på. Jeg tror, det var besættelsestiden, der gav baggrunden for de store, somme tider halsbrækkende store opgaver, lærerkredsen kastede sig ud i. Det kunde

ikke være andet, end at elevmøderne i de år fik et mere intensivt præg. Vi kom med et større behov for at genopleve, hvad det var værd, som vi i sin tid havde haft en dejlig sommer eller vinter sammen om. Det var, som det nu mere end ellers gjaldt om, at dagen kom til at give så meget som muligt, og derfor blev det fra skolerens side et ønske, at skuespillet ikke blot skulde være en festlig afslutning på dagen, men at også dér kunde gives noget værdifuldt. Det er jo i virkeligheden en meget nærliggende tanke, for skuespillet har netop ganske særlige muligheder for at få os til at *opleve* tingene. Mon ikke en del af os kender til at sidde på tilskuerpladsen og glemme os selv, fordi vi helt er draget med ind i det, der foregår på scenen. Det er ikke noget, som vi bare får at vide, — vi oplever det selv, vi er part i sagen. Nogen kender måske anekdoten om manden og konen, der var kommet i teatret en af de sjældne gange i deres liv, og en rystende tragedie gik over brædderne. Det tog konen helt, hun græd, som hun var pisket, men manden trøstede hende med følgende visdomsord: »Det skal du såmænd ikke græde for! For det første er det løgn, og for det andet rager det ikke dig.« Det er jo også et synspunkt, og det var slet ikke så galt, om man kunde anlægge det, når man er ved at flyde hen over en sentimental og virkelighedsfjern sødsuppefilm. Men det vilde unægtelig blive noget fattigt, hvis vi ikke havde andet at møde de virkelig gode skuespil med. For det er jo netop den rigeste oplevelse, skuespillet kan bringe os: at det, vi ser, fortæller en *sandhed* (sometider *sandheden*) om os selv, om det at være menneske, og derfor kommer det os i høj grad ved, selvom handlingen og personerne er opdigtet.

Det har på en elevmødedag kunnet ske, at det, vi den dag var sammen om — i kirken, i haven om eftermiddagen, i småtalerne ved middagsbordet — det klin-

gede ud i skuespillet om aftenen. Her kunde vi møde noget, der blev stående i erindringen og samlede det hele som en overskrift i vor hukommelse over netop *det* elevmøde. Jeg behøver vist ikke at sige, at det er noget, der ikke kan ske hvert år. Det var skønt, om det kunde. Men det kræver et større udvalg af egnede skuespil, end vi hidtil har kunnet få øje på, og indtil videre er der ikke fremstået så stor en digterisk begavelse iblandt os, at vi selv har kunnet lave dem.

Hvordan skal da sådan et skuespil være? Det skal bl. a. være egnet til at opføre i fri luft, og det er i sig selv en ret stor begrænsning af repertoiret. Selv de mest dybsindige og visdomsfyldte dagligstuesamtaler vil ikke komme til deres ret under de forhold, vi har til elevmødet. Et friluftsskuespil skal være stort i linjerne, det skal »tage sig ud«. Det skal naturligvis ikke forstås sådan, at udstyret og fakkeltøget (som vi med stor glæde indlægger, så snart vi kan komme af sted med det) er det vigtigste; men det gælder for ethvert skuespil, at personerne ikke blot virker ved deres ord, men på baggrund af bestemte rammer, og det må vi tage hensyn til i valget. Men indenfor de rammer, højskolens have og omgivelser byder på, er det til gengæld lykkedes at få nogle forestillinger op, som efter mit skøn er pletsjud. Som typiske i den henseende vil jeg først nævne »Roar og Helge« i 1941 og »Moderen« i 1945, hvoraf det første udløste besættelsens, det andet befrielsens stemning. Nu er det ikke min mening, at jeg i det følgende vil forsøge at give en fyldestgørende gennemgang af disse og de øvrige skuespil, men jeg vilde gerne ved hjælp af nogle antydninger af deres indhold pege på linjen i valget af elevmødespil i disse år.

»Roar og Helge« blev skrevet af pastor Rald i besættelsens første år, men af gode grunde blev det ikke trykt. Det er vist ikke noget særligt fremragende kunst-

værk, men replikkerne ramte midt ind i den aktuelle situation, og i flere af personerne var der aftegnet en livsholdning, der både var ægte og gribende, og som i sin forkyndelse også rakte ud over den særlige situation — ind i det evige problem: at være menneske og tage imod tilskikkelserne, så vi kan vokse derved.

Der kunde simpelthen ikke være noget skuespil, der egnede sig bedre på elevmødedagen den første sommer efter befrielsen end Helge Rodes genforenings-skuespil »Moderen«, skuespillet om befrielsesunderet. Derfor passede det ligeså godt i 1945 som i 1920. Begge gange blev det spillet på baggrund af et helt folks store fælles oplevelse, begge gange var det, som om hver replik sigtede på det, som vi netop havde tumlet med. Derfor forstod vi uden videre det eventyr, eller måske snarere den lignelse, der er skuespillets form. Vilde det mon i dag, hvor befrielsesstemningen er noget på afstand, vinde lige så stor lydhørhed? Det er ikke så sikkert. Men mon der ikke var nogen den sommeraften i 1945, der følte, at det, der her mødte os, ikke blot var et skuespil om en national begivenhed. Det var også et personligt budskab af den slags, »som skal være for al folket«, hvad enten der er krig eller fred. »Når vestenvinden vælter bjergene og det tørre træ blomstrer«, først da bliver det godt. Og det vil jo sige aldrig. Det er grundstemningen, vi møder midt inde i stykket. Enhver, der har kendt til at vågne op om morgenen med en besk smag i munden og spørge sig selv om, hvordan man skal slæbe sig igennem denne dags tomhed, vil den dag i dag leve med helt ned til bunden af dette skuespil, hvor alt opgives, hvor håbet er visnet og står som et tørt træ. Og så sker det alligevel, underet, at livskraften bryder frem af mørket i det udtørrede sind: vestenvinden vælter bjergene, og det tørre træ blomstrer; og moderen siger: »Søn, nu græder vi, men det er af glæde.«

Rune Lindstrøms »Et spil om en vej, som til Himlen går«, som i 1944 gik på Det kgl. Teaters nye scene og et par måneder senere på gruspladsen i Vallekilde, var et fund. Det er et af de få betydelige skuespil skrevet i vor tid, der har samtlige betingelser for at blive et ideelt elevmødeskuespil. I, der så det, husker det ejendommelige brede maleriske, som netop kom så godt til sin ret på en scene, der ikke blot tog gruspladsen i brug, men også møllebakken og boldpladsen samt veje i en 3—4 retninger. Og vi fulgte Mads Ersson på hans vej for at finde den himmelske retfærdighed — hans vandring mod det sted, »hvor hver harpe har guld i sin tone«; vi så, hvordan Gammel-Erik, den onde selv, sørgede for, at denne vandring kom til at føre et galt sted hen — lige ind i hans eget livsbegær. Han får skoene, der »kan kunsten at finde — både krone og lilje og kvinde.« Og dér, hvor de fører ham hen, sidder han fanget hele livet; først da han som gammel mand vrider sig i dødsangst, finder han tilbage til sig selv og oplever, hvordan det bliver den himmelske retfærdighed, der finder ham, og ikke omvendt. Det er en ældgammel forkyndelse, som her mødte os på en ny, meget skøn og usædvanlig måde.

Var »Himmelspillet« en stor og vanskelig opgave, den største, der hidtil var forsøgt her på stedet, så var Ibsens »Per Gynt«, der løb af stabelen 1947, det ikke mindre. Det er noget af et monstrum, bl. a. fordi det er så langt, at det vilde tage en halv dag at opføre det i sin helhed. Der måtte en kraftig beskæring til, før vi var nede på de 2½ time, der er det absolutte maximum for, hvad der kan klares på en elevmødeaften. Dertil kommer så, at flere partier af det er tunge og vanskeligt tilgængelige. Det er måske det elevmødeskuespil, der har krævet mest af tilskuerne. Til gengæld havde det også mulighed for at give meget. Slutningsscenen greb mig i hvert fald lige stærkt hver gang, skønt jeg den sommer

nok så den en halv snes gange: den tidlige pinsemorgen, hvor Per har opgivet at redde stumperne af sit hule, forspildte liv, og nu står Solveig der og giver ham tilbage til sig selv, for hun har bevaret billedet af ham som den, han var bestemt til at være. »Livet har du gjort mig til en dejlig sang, — velsignet være du, at du kom engang.«

Men hvad så med de to Shakespeare-lystspil, som vi har boltret os i ind imellem: »Helligtrekongersaften« i 1946 og »En skærsommernatsdrøm« i år? På baggrund af de 4 skuespil, jeg her så nogenlunde kortelig har ladet passere revu, kan der jo nok være grund til at spørge, om disse lystspil da har noget at forkynde, eller de bare puttes ind i mangel af bedre«. »Det var meget morsomt«, får vi somme tider at høre om »Skærsommernatsdrømmen«, »men der var jo ikke sådan noget rigtigt indhold i det.« Der er alfer og andre mærkelige væsener, en rigtig levende mand får pludselig et æselhovede i stedet for sit eget; må man da ikke sige med manden i anekdoten: »Ja, det er meget godt med al denne festivitas, men det er jo løgn, og derfor rager det mig til syvende og sidst ikke.« Men det er netop det forunderlige med Shakespeare, at han med et væld af de usandsynligste påhit alligevel får sagt noget om os, der rammer i centrum. Man farer en sommernat vild i en skov, som man kender ud og ind fra sin barndom, og nu segner man udmattet om og falder i søvn. Og mens man sover, kommer et lille vævert væsen og drypper saft fra en rød blomst i øjnene på én, så man kommer til at elske det første levende, man får at se. Men det er jo rent galt, for det blev ikke hende, man elskede i går og havde svoret evig troskab. Nuvel, man har da lov til at blive voksen og klart erkende, at det andet, det var bare barnestreger. Aldrig har man været så sikker i sin sag, aldrig! — siden i går. Er det da sandheden om kærligheden, at den er ubestæn-

dig, ikke til at bygge noget på? Er det en skuffet mands bitre erfaring? Nej, det er en mand med en sjælden evne til at gennemleve og gennemskue følelsernes spil i menneskesindet. Også han har været en forelsket dåre, som følelserne legede kis-pus med: Ikke alle følelser er sande, — ikke alle følelser er usande; se til, at du finder ud af det, når de driver deres spil med dig! — Og den brave håndværker, der udi sin egen og sine kammeraters indbildning er et sjældent lys, han står pludselig i den selv-samme skov med æselhovede på, og hvor det passer til ham! Ikke et fordømmende ord om hans praleri, blot denne ustyrlig komiske fremtoning midt i denne skov, hvor der tilsyneladende vendes op og ned på det hele.

Vi ved fra vor barndoms eventyr, hvordan personerne dér ligesom var skåret efter et bestemt mønster: den dejlige Snehvide, den onde dronning o. s. v. Noget lignende kan vi finde i flere skuespil. De skal forkynde en bestemt idé, og det må personerne så tilpasses efter. Sådan er det ikke med Shakespeare, han skærer aldrig sine personer til. Oscar Geismar siger om ham: »Shakespeare føder levende unger og bliver selv forbavset over de mærkelige skabninger, hans fantasi har skænket ham.« — Levende unger opfører sig ikke efter et bestemt skema, men efter livets mangfoldige muligheder og love. Derfor er den livsforkyndelse, Shakespeare giver, ofte svær at fange i flugten. Det er ikke de store enkle linjer og de opløftende idéer, og derfor kommer flere til det resultat, at der ikke er noget virkeligt »at tage med sig hjem«. Men sagen er den, at man skal vænne sit øre til Shakespeare, før man opfatter hele det væld af underfundig medviden om vore inderste svagheder og fejl, om vore sorger og glæder, — men først og fremmest om, hvor sammensatte væsener vi mennesker i grunden er. Alt findes side om side i broget mangfoldighed — som i livet selv: lystighed og tungsind, den skæreste poesi og den

groveste komik — alle registre er trukket ud! Det hele spiller sammen, brydes og afløser hinanden. Jo, Shakespeare forstår nok »at spøge, så alvor ej bliver glemmt«. Det er ingen skade til, at elevmøderne også nu og da byder lejlighed til at åbne ørerne for *ham*.

Måske vilde en dreven instruktør korse sig, hvis han fik lejlighed til at se vor udførelse af de heromtalte skuespil; vi er ganske på det rene med, at den må lade en del tilbage at ønske. Men det er mit bestemte indtryk, at hele baggrunden for disse skuespilopførelser: trangen til at modtage og trangen til at give — hjælper over mange kunstneriske ufuldkommenheder. — Det har nogle gange været drøftet, om det nu ikke slugte for megen tid og for mange kræfter fra den korte sommerskole at forberede så store opgaver. Men rent bortset fra selve opførelserne, er det jo et arbejde, der rummer værdier i sig selv. I, der ude i foreningerne har været med til at spille dilettant, ved, at der nok skal ofres mange aftener, men at det også kan være en stor fornøjelse, og at det har muligheder for at skabe et eget sammenhold. Er det så tilmed et virkelig godt skuespil, der arbejdes med, er det ligefrem udviklende at være med til. Vi lytter selv bedre, når vi har lært at forstå, hvad hver enkelt replik kan rumme.

Jeg vilde gerne her også have været inde på, hvad skuespillet kan betyde i højskolens daglige arbejde og i det hele taget i arbejdet med unge måske netop i disse år, hvor biografernes spænding gør det vanskeligere end før at samle opmærksomheden om et almindeligt foredrag. Men dér er i sig selv stof nok til en ny elevskrift-artikel.

Inga Nielsen.

Lingiaden 1949.

Der er vist ingen, der nu bagefter vil påstå, at den danske befolkning blev overbebyrdet med reportage fra Lingiaden — tværtimod. Bortset fra enkelte blade, der havde deres egne referenter i Stockholm, og som sendte udførlige beretninger hjem, så fik avislæserne for lidt at vide om det, der foregik i Stockholm i dagene 27.—31. juli, om den fremragende indsat vore unge gjorde ved dette internationale gymnastikstævne. Pressen som helhed var sparsom med sine meddelelser og radioen endnu mere.

Nu er vor folkelige gymnastik ikke forvænt i den henseende. Men når 3000 danske gymnaster repræsenterer landet og vor form for det frivillige arbejde af den art, — og de 2000 af dem er fra vore landkredse med snesevis af deltagere fra hvert amt i landet, så mange hjem og langt flere pårørende var interesseret i at blive holdt underrettet om forløbet i disse fire dage, så forstår man ikke rigtig denne sparsommelighed på spaltepads i dagbladene, endnu mindre, at radioen, der dog ikke er blind for det aktuelle, ikke havde et eneste ord om den pompøse og festlige åbning af Lingiaden.

Det er dog den største repræsentation af unge, Danmark nogensinde har sent ud af landet til fredelig kappestrid med ungdom fra 17 andre nationer — for at vise den danske udformning af den Lingske gymnastik for sagkyndige delegater fra 64 lande.

*Indmarchen d. 27. juli.
De danske hold længst tilbage. Den lange
marchkolonne er de 5000 husmødre*

Nogle af os synes, at der havde været grund til at gøre lidt mere ud af det. Det er jo ikke glemt, hvordan det artede sig i 1948 under Olympiaden i London. Til dette stævne var der 125 — et hundrede og fem og tyve — aktive deltagere fra Danmark, og vi har da — indtil nu — ikke oplevet noget tilsvarende til, hvordan disse elitetrænede menneskers anstrengelser for at få en guld-, sølv- eller bronzemedalje fyldte den danske dagspresse med de fedeste overskrifter og ubegrænset spalteplads, og »lytterbarometret« har sikkert aldrig vist en højere stand, end når Gunnar Nu-Hansen delagtiggjorde os i slagets gang, i sorgen over, at de danske ikke var mellem dem, der kom på sejrskamlen, og hans suggererende jubel, når en af vore svømmepiger fik guld.

Se, hvis dette blev tage efter dets værdi — som et udtryk for, hvad veludrustet og speciel trænet ungdom kan præstere ved et kappestævne, og når det var forbi, så var det historie, så var der ingen grund til at drage

det frem her. Men her er den afgørende forskel mellem grundsynet på en Olympiades og en Lingiades opgave, som vi, der er Lings arvetagere, højskolens elever, Ernst Triers, Poul la Cours, Sally Högströms og N. H. Rasmussens efterfølgere i den form for frivilligt ungdomsarbejde, ikke kan forsvare at overse. Føler vi ansvaret for vort arbejde, kan vi ikke her lade det gå sin skæve gang — eller rettere lade sportens førende folk bestemme udviklingslinjen.

Sporten med al dens konkurrencer, medaljer, eliteforgudelse og publikumstække — og med en sensations — interesseret presse og radio som propagandører fortegner billedet af det, som skal være en folkeopdragende idræt. Det udvendige glimmer og den offentlige omtale og bedømmelse foregøgler store dele af vor ungdom, at *dette* er det eneste rigtige at udnytte fritiden til. Ja, selv det sidste påhit: *tips-idiotiet*, det statsautoriserede karakterforringende chancerytteri, har den forlokket store dele af den ubefæstede ungdom til at være med i! Desværre må det vist indrømmes, at adskillige ældre viser de unge denne vej.

*

*

*

Grundidéen for den første Lingiade, der også var en mindefest for Pehr Henrik Ling, og for den nu afsluttede, ligger helt på linje med det frivillige arbejde, som det former sig i vore landkredse, som det formede sig ved landsfesten i Odense 1947, og som det er en fast tradition ved de fleste af vore amtsforeningers sommerfester: Al konkurrence og klassificering er banlyst, medaljer og andet dingel-dangel findes ikke, holdene viser, hvad de kan, og tilskuerne — fagfolk eller interesserede — kan nyde, som de nemmer.

Sådan var det også ved Lingiaden i sommer, og vi er de ansvarlige i Sverige meget taknemlig for, at de på *dette område* handler i Lings ånd, sådan at det falder sammen med den opfattelse, vi — gennem vor højskole — har fået af dette arbejdes værdi.

Intet menneskeværk er fuldkomment. Der var også adskilligt ved Lingiaden — både ved det fastlagte program og andet, som ikke tilfredsstillede alle, men som helhed må det vist siges, at svenskerne ry som fremragende organisatorer blev understreget ved tilrettelæggelsen af denne Lingiade.

At Lingiaden og det, der gennem den arbejdes henimod, har vakt interesse langt uden for Norden og de nordvesteuropæiske lande, vil jeg lade nogle tal illustrere. Der er gået 10 år efter den første Lingiade. I 5 år har menneskehedens frygteligste krig skabt kaos og ødelæggelse over den ganske jord, men kun 4 år efter 1945 er der i alle fem verdensdele en bevidst og ivrig søgen efter hjælp til at give ungdommen muligheder for at leve et menneskeværdigt liv, og kloge opdragere ved, at idræt — rigtig anvendt — kan få de unge til at bruge deres overskudskraft på en sådan måde, at det fremmer væksten af de egenskaber, der får dem til at stræbe efter høje og rene idealer.

De følgende tal er opgivet efter svenske kilder, og de ser således ud:

	1939	1949
Antallet af deltagende nationer var	37	64
— „ aktive deltagere	7,339 ca.	15.000
— „ opvisninger	120	192
— „ tilskuere	62,000	170,000

Fra Danmark mødte der ved denne Lingiade 20 hold med 3000 (2946) deltagere, deraf var de fire hold på hver 500 deltagere, et kvinde- og et mandshold fra hen-

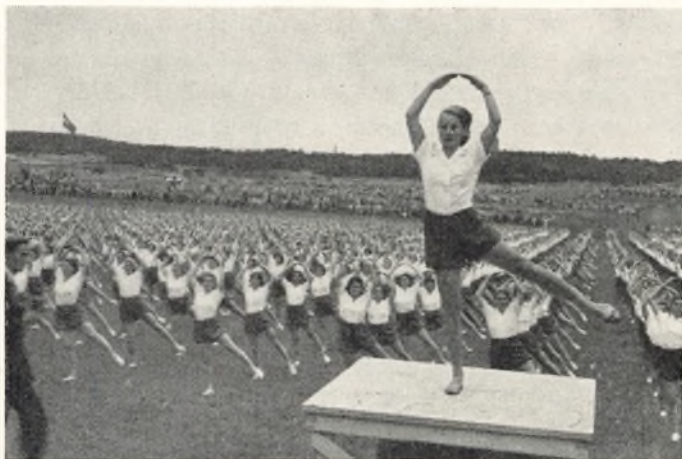
holdsvis »De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger« og »De danske Gymnastikforeninger«.

Fra Sverige mødte der 26 hold med 6715 deltagere, men deraf var det ene hold på 5000 husmødre, desuden var der et kvinde- og mandshold på hver 500 deltagere, de resterende 715 gymnaster var så fordelt på 23 hold.

Hvis man ikke stirrer sig blind på de nøgne tal, men ser bag om tallene til de aldersklasser, de repræsenterer, så vil man se, at Danmark med sine 20 hold og 3000 gymnaster har ydet en større talmæssig tilslutning til Lingskaden af unge gymnaster, end selve Lings fædreland kunne yde. (Sådan var det også i 1939). Al ære og respekt for de 5000 husmødre, ikke mindst for deres fremragende og ildnende leder Elly Löfstrand, men de repræsenterede — om jeg så må sige — en værdifuld sidelinje, motionsgymnastikken, og om dens værdi kan der ikke rejses nogen diskussion. Desuden var dette hold det stærkeste bevis på Svenskernes evne til at skabe en virkningsfuld agitation, og i dette tilfælde har der været et frugtbringende samarbejde mellem den landsorganiserede svenske gymnastik og brugsforeningsbevægelsen. At samle og træne 5000 husmødre fra dette store land er ikke alene en organisationsmæssig præstation, som enhver, der kender noget til den slags ting, må tage hatten af for, men i tidens jagt efter elitepræstationer var dette holds opvisning et overbevisende udtryk for en *folkelig gymnastiks* værdi.

Men tilbage til tallene: 25 svenske hold med 1715 deltagere sammenholdt med de ovenfor nævnte tal for de danske hold viser det, som nogen kan opfatte som en dristig påstand, at den Lingske gymnastik har slået dybere rødder, rækker videre ud i Danmark end i noget andet land.

Efter Sverige og Danmark følger Storbritannien med 16 hold og 748 deltagere, derefter Finland med tallene

De 5000 husmødre d. 30. juli på Gärdet i Stockholm

Foto: Brødrene Løkke, Tønder

henholdsvis 6 og 737, Belgien med 13 og 617. Det samlede antal hold, der gav opvisning, var 122, deraf var 90 hold fra 17 udenlandske nationer.

At vore unge fik en uforglemmelig oplevelse, vil enhver kunne få bekræftet ved at spørge gymnasterne derom. At rejsen gennem Sverige, oplevelserne i Stockholm, det fornøjelige og faste kammeratskab, den helt igennem vellykkede opvisning, som det blev gymnasterne fra »De danske Gymnastikforeninger«s lod at gennemføre, den samstemthed med ledernes indstilling og krav om med 100 pct. at løse opgaven, gav så uudslettelige indtryk, at det vil aldrig glemmes. Iøvrigt skal jeg ikke ofre mange ord på det rent gymnastiske ved Lingiaden. De, der vil have en fyldig og faglig beskrivelse derom, kan læse »Ungdom og Idræt« for august—september.

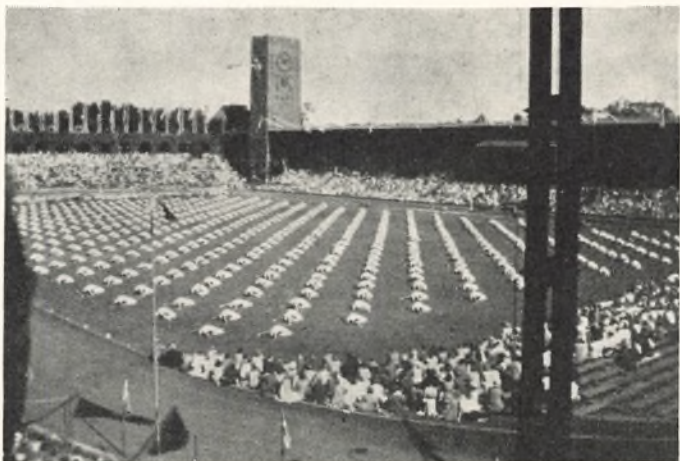
Men hvad kunne de danske gymnaster yde som deres indsats ved dette internationale stævne, hvor man fra mange sider viste en gymnastik, der mere havde til hensigt at forny øvelsesstoffet og selve synet på gymnastikkens værdi end at bygge videre på den bygning, Ling har givet os tegningen til.

Der blev vist god gymnastik på det Lingske fundament af de fleste af de mindre hold fra Danmark. Hvad de fire — før nævnte — store hold viste, var også et klart udtryk for den »udbygning«, vi her i landet har foretaget på det i 1884 i Sverige hentede system; men som Svenskerne havde lagt planen, blev det de 1000 gymnaster fra »De danske Gymnastikforeninger«, der kom ud for den egentlige prøve. Det var klart, at man i Sverige ville se en samstilling mellem gymnastikkens udformning i Danmark og Sverige, og dysten skulle finde sted søndag den 31. juli, Lingskens sidste opvisningsdag. Det skulle finde sted på stadion fra kl. 13—15. Efter regnvejret de tre foregående dage var det blevet det fineste sommervejr, og fra de overfyldte tilskuerpladser fulgte man disse fire opvisninger med vågen opmærksomhed. Først de 500 danske piger under ledelse af Gudrun Worm Pedersen, derefter 500 karle under Mads Nielsens Ledelse, og derefter igen de to svenske hold med samme antal deltagere, hvert hold en halv time.

Hvis der havde været plads, skulle en række svenske citater vise, at vore hold klarede det så fint, som ikke noget hold før dem har klaret det. (Se Ungdom og Idræt). Nogle få svenske ord — hentet fra dagspressen — skal vise, hvordan de så på det: Om kvindeholdet ifølgende:

». . . och den glänsande slutserien, som utnynnade i samling mitt på plan, följde av unisom sång och en övertygande utmarch.

Publikums dånande applåder kom från hjärtat. Här hade vi alle fått se en dansk fullträf.«

D. d. G.'s mandshold d. 31. juli i Stockholm

Foto: Brødrene Løkke, Tønder

Om karleholdet hedder det:

. . . Så de 500 danska herrarne. Lugn, løs men ändå spänstig och manlig inmarch med ett utrops-tecken: sången steg ur 500 kämpastrupar med imponerande mäktighet. Där spelade Danmark ut ett veritabelt trumfkort.

Ur massverkansynspunkt gjorde truppen en 100 procentig föreställning, *dagens bästa*. Mads Nielsen ville ha fram kraften, och da truppen därför under utmarchen sjöng »Unge Genbyrds Liv i Norden«, så måste dess ledare ha känt sig nöjd. Det hela var dånande.»

Disse få svenske linjer siger klart, at det ikke kunne blive bedre. Sangen var et *pletskud*, og det fik Gunnar Nu-Hansen da også med i den korte reportage fra den dags opvisninger. — Men *det* har vi jo gennemført fra 1884 og til i dag. Det er den kendte treklang: Gymnastik, sangen og ordet (foredraget), som hører sammen,

Mads Nielsen d. 31. juli i Stockholm

Foto: Brødrene Løkke, Tønder

og som er uadskillelige ved vore folkelige gymnastikfester. Da vi er det eneste folk, der har fået den forbindelse i orden, er der måske grund til at tro, at det er faldet ved adskillige af de mange ungdomsopdragere, som den eftermiddag sad på tilskuerpladserne.

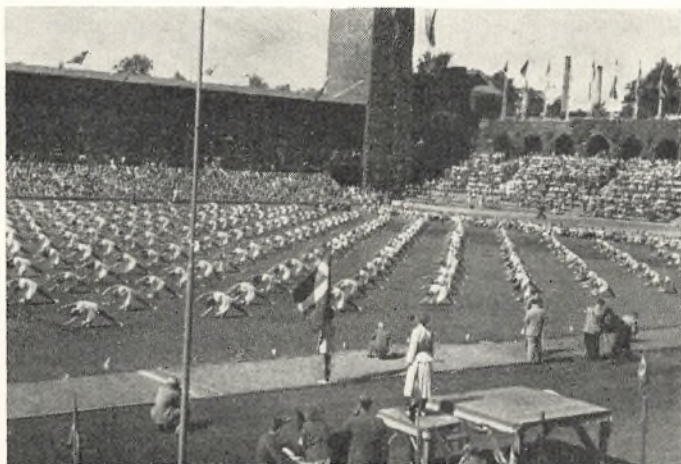
De svenske hold viste udmærket gymnastik, — det gjorde forresten alle hold. Der var lagt et energisk forarbejde bag alt, som blev vist i Stockholm i disse dage, — men de svenske hold var påvirket af de nyere strømninger, og de kan, hvis man tager for meget hensyn til publikumstække, føre bort fra den Lingske formgivende gymnastik.

Samme dags aften var der også fra den ledendes side sat op til en sammenligning mellem dansk, d. v. s. den Elli Björkstenske gennem Snognøjskolen udformede kvindegymnastik og den moderne svenske kvindegymnastik, som den vises af Sofiaflickorna under deres berømte leder Maja Carlquist. Det var indendørs opvisning i Den kungl. Tennishallen.

Snoghøjskolens 18 sommerpiger under ledelse af Anna Krogh over for 18 elitetrænede Sofiaflickor. Der var spænding i luften, og tilskuerpladserne overfyldte. Holdene var ude i et fagligt søgelys. Hvad resultatet vil blive i den kommende tids udvikling inden for kvindegymnastikken — her i Norden og længere ud, tør jeg ikke vove at spå om. Snoghøjskolens gymnastik kender vi alle, og vi er mange, der mener, at den svarer til de mål, der er vist os, og stiler mod de idealer, som indtil allernyeste tid har været tegnet for de Lingske arvetagere. De 18 Sofiaflickor var mere end fremragende dygtige, især til redskabsøvelser og akrobatik, ja, så svært var en del af deres akrobatiske øvelser, at det vil tage lang tid for vore mandlige elitegymnaster at kunne gøre dem det efter. Men det er præstationer, der har publikumstække, så det forslår noget, og en *folkelig gymnastik* kan det aldrig blive, fordi det kræver forudsætninger, som almindelige mennesker ikke kan efterkomme.

Maja Carlquist er en fremragende leder, men hvis den kvindegymnastik, som hun for tiden er den mest fremtrædende leder for, skal afstikke retningslinjerne for kvindegymnastikken i den kommende tid, så bliver resultatet det, at det ender i eliteudvælgelse, og så vil den folkelige gymnastik dø på grund af manglende tilslutning.

Vi har her i Danmark årsag til at være vagtsomme over for den kommende tids brydninger. Ved den efter-

D. d. G.'s kvindehold d. 31. juli i Stockholm

Foto: Brødrene Løkke, Tønder

følgende kongres i Stockholm blev det i en diskussion om kvindegymnastikken fra én side hævdet, at impulserne til kvindegymnastikken ikke kommer fra Elli Björkstén, men fra Frankrig via Amerika og Tyskland. Der er noget for kvindelige delingsførere og andre ansvarlige at tænke over. Men mandsgymnastikken er ude for noget lignende, hvad adskillige opvisninger ved Lingiaden gav tydelige vidnesbyrd om, selv om det ikke er så langt ude som kvindegymnastikken. Vi kommer også til i den kommende tid at diskutere afspændingsøvelser, og jeg ved ikke hvad. Efter min mening har vi haft mere end nok af det, der ikke krævede kraft og præcision. Jeg mener så afgjort, at det billede, som holdet fra »De danske Gymnastikforeninger« viste os i Stockholm, må blive det, vi foreløbig skal stile efter.

Det er mærkeligt at konstatere, at Svenskerne, som helt op til nyeste tid har ydet konservativ modstand, når de har mødt nye udbygninger på det, de kaldte Lings system, nu synes at være de ivrigste til at forsøge alt

nyt, hvad enten det er hjemmegjort, eller det kommer fra udlandet. I den retning blev Linigaden som helhed et alvorligt varsko til alle, som — med det nye, tiden har ført med sig, efter evne bygger videre på de Lingske grundsætninger: den formgivende gymnastik. Forlader man det, vover man sig ud i et uføre, hvor publikums yndest og avistække synes at være beviser for »systemets« værdi.

Jeg vil i al beskedenhed hævde, at den danske indsats ved Lingiaden viste, at vor folkelige gymnastik bygger på Lings idé, og det bliver da vor opgave at holde fast på det *givne* og *tilegnede*. Vi må ikke lade os lokke af det ny og »moderne«, som ikke alene banker på vor dør, men helst vil gøre den gymnastik, vi arbejder med, værdiløs i den ungdoms øjne, den ungdom, som vi gerne — *for dens egen skyld* — vil have i vore rækker.

Kr. Killemosé.

Folkehøjskolen i Holland.

Det er med en ejendommelig følelse af genkendelse, at man træder ind i forhallen i en hollandsk højskole. Der er andet og mere end Grundtvig-billedet på væggen, man kender igen — det er noget, som usynligt er til stede, noget uforklarligt, men noget, som gør, at man føler sig hjemme og blandt venner. Det var i hvert fald denne følelse, der betog mig, da jeg i sommer for første gang gæstede en folkehøjskole i Holland, og i den måned, opholdet varede, kom jeg til at lægge stor vægt på dette førsteindtryk — ikke mindst på baggrund af de forskelle i ydre henseende, der er mellem hollandsk og dansk højskole.

Den hollandske folkehøjskole er ung og selvstændig i sin udformning; den er vokset ud af modsætningerne i det hollandske folk og de særlige forhold, der gør sig gældende her, og som er den betingende baggrund for forståelsen af det, som er sket og sker i hollandsk højskolebevægelse. En direkte sammenstilling af de to skoleformer i Danmark og Holland ville give et forkert billede af højskolen i begge lande; men når man — som jeg synes, det er tilfældet — kan mærke rodforbindelsen til det, der er fælles, må man være rummelig nok til at erkende, at andre veje og ændrede metoder kan føre til det fælles mål.

I 1932 skabtes den første hollandske højskole i Bakkeveen i Frisland. Denne skole var først og fremmest for de unge, der blev arbejdsløse i tredivernes *sociale*

krise — eller rettere sagt: den blev skabt af disse unge selv gennem en praktisk arbejdsindsats på stedet og i overensstemmelse med deres trang og ønsker. De fik herigennem et forpligtende medansvar for skolen, — dens udformning, dens drift og dens fremtid. Denne indstilling kom siden til at sætte præg på senere hollandske højskoler, idet man straks fra begyndelsen gav *det praktiske arbejde* i have, køkken, spisestue og sovesal en fremtrædende plads på timeplanen. Man bruger dette arbejde dels som et pædagogisk middel i karakteropdragelsen — det er på denne baggrund, at undervisningen i sløjd og husgerning må ses —, dels som den vej, man må gå for at skabe medansvar og solidaritet i en broget sammensat elevflok.

Men bag den sociale krise, der var forbigående, lå *de store modsætninger* skjult, — modsætninger af religiøs, politisk og social art. Der opstod da en bevægelse, der var inspireret af det lokale forsøg i Frisland, og hvis formål det blev at udforme og praktisere tanken om en skole for hele det hollandske folk — en folkehøjskole, hvor folk fra alle samfundslag kunne mødes i en vækkende og fornyende påvirkning. Resultatet blev Foreningen til stiftelse af folkehøjskoler (Folkehøjskoleforeningen). Denne forening, hvis opgave er at være medvirkende ved stiftelsen af nye skoler, at godkende de enkelte skoler, når de er sat igang, og at danne økonomisk baggrund for skolerne samt udgive det hollandske højskoleblad, har i dag 12,000 medlemmer fordelt blandt forstandere og lærere ved bestående skoler, gamle elever og andre interesserede. Man havde i Holland faktisk dermed skabt en »landselevforening«, endnu før man havde skolerne endsige eleverne!

De mænd, der her gik i spidsen for det grundlæggende højskolearbejde, løftede højskolesagen ud over det lokale og gav bevægelsen både et nationalt og et almen-

menneskeligt indhold. I den tiltagende *industrialisering* så man en fare for, at materialismen skulle få for stærk magt over mennesker; man frygtede — som man udtrykte det —, at arbejdet skulle berøve arbejderens hans sjæl, og man forudså, at disse sjælstomme, maskiniserede mennesker kunne lade sig bruge som alt for villige redskaber for den nazisme, der da gryede i øst. Den hollandske højskole havde en front at kæmpe på.

Gennem Folkehøjskoleforeningen er den hollandske højskolebevægelse blevet organiseret på en sådan måde, at den fælles helhed og det provinsielle særpræg, som man lægger så stor vægt på, har kunnet mødes. Rundt omkring i landet er der skabt små højskoleforeninger, der står direkte bag de enkelte provinser skoler. Det mål, man foreløbig stiler imod, er at få skabt en skole i hver af Hollands 11 provinser; i øjeblikket findes der 7 godkendte højskoler i Holland og desuden en skole i Frankrig, der er oprettet og besøgt af udvandrede hollændere. Endnu 3 skoler er under planlægning i provinserne Limburg, Brabant og Zeeland. De provinsielle højskoleforeninger, der er kollektivt tilsluttet Folkehøjskoleforeningen, danner kernen i det tilsyn, der føres med de enkelte skoler. Som et mellemlid imellem den landsomspændende forening og de lokale foreninger er der et arbejdsudvalg, der består af 3 af Folkehøjskoleforeningens aktive medlemmer. Over denne 3-delte opbygning findes statsadministrationen, hvor en særlig afdeling for voksenopdragelse har med folkehøjskolerne at gøre. Staten skal ikke godkende skolerne, men der er nu skabt mulighed for en vis støtte fra staten, hvad man hidtil har afslået af frygt for, at øget støtte ville medføre skærpet kontrol. For at staten kan give denne støtte, der andrager en trediedel af skolens samlede kursusudgifter, kræves, at der undervises i 30 uger pr. år med et gennemsnitligt elevtal på 25.

Fra den hollandske højskoles side ønsker man fremdeles *skellet mellem staten og højskolen opretholdt*, og det var med megen betænkelighed, at man fornylig søgte statens støtte; man havde håbet at kunne klare sig foruden. Der kan ikke som i de nordiske lande søges om stipendier og understøttelse gennem len eller amt, men fabrikker og organisationer yder i stor udstrækning hjælp til de enkelte elever.

Man kan ikke undgå at få det indtryk, at den hollandske højskoles lærere mere er ledere end lærere; deres opgave er først og fremmest at tilrettelægge kursus på en sådan måde, at det selvopdragende moment blir det herskende — målet er her, at eleverne skal lære sig selv og hinanden at kende ved at se deres egen situation og formåenhed stillet i forhold til andres derved, at de møder de samme krav og blir de samme ydre kår undergivne. På baggrund af de mange overordentligt store modsætninger i det hollandske folk er det den hollandske højskoles hensigt på denne måde at *skabe kontakt imellem så mange forskellige, hinanden ofte modsat indstillede mennesker som muligt* — ikke for at stryge disse modsætninger af vejen, men for at oplyse om, at de, der mødes på skolernes kursus, ikke blot er katolikker, calvinister eller liberale, men at de først og fremmest er mennesker.

For at nå så langt ud som muligt ad denne vej har man valgt *de mange korte kursus* som arbejdsform. På den skole, jeg gæstede — Eerbeek Volkshogeschool i nærheden af Arnhem, hvis rektor, dr. Vries Reilingh forøvrigt er en god ven af Vallekilde —, var der således sidste efterår 11 kursus, det længste varede 10 dage, de fleste betydeligt kortere. Nu har kursusskolen ingen god anseelse blandt danske højskolefolk, og mange vil stille sig skeptiske over for en skoleform som den hollandske. Kan der virkelig laves højskole på så kort tid? Man må

her dømme ud fra hollandske forhold, og på denne baggrund er der for mig ingen tvivl om, at det kan der — i Holland! Den hollandske højskole arbejder langt mere direkte og pågående med *det almenmenneskelige*, end f. eks. den danske højskole gør det; i samfundets forhold, i verdenslitteraturen og — navnlig — i kunsten søger man midlerne til denne oplysning, mens det faglige og kundskabsmæssige så godt som helt skydes til side under henvisning til, at der er skoler nok om det. Det må også nævnes i denne forbindelse, at adskillige kommer gentagende gange til samme skole som elever. På denne måde skabes der kontakt med store kredse over hele landet, og den hollandske folkehøjskoles front blir vidt forgrenet; på et enkelt år besøges de bestående 7 hollandske højskoler af dobbelt så mange elever som alle danske højskoler tilsammen.

Umiddelbart virker den hollandske højskole primitiv og gammeldags i sin husorden, og den udenforstående fremmede vil ofte være tilbøjelig til at hæfte sig ved den ydre form og derved give »det primitive« en uforholdsmæssig stor plads i indtryksbilledet. De hollandske højskoleelever sover på sovesal — under temmelig primitive forhold —, ganske som Kold og hans elever gjorde det i huset på Ryslinge mark for hundrede år siden. Men i den hollandske højskole er *sovesalen* et pædagogisk princip, som man hævder med stor styrke, fordi man her mener at have et frugtbart middel til at knytte forbindelse mellem modsætningerne på den korte tid, der er til rådighed. Her — og i det praktiske arbejde med rengøring, kartoffelskrælling og opvask efter måltiderne — møder eleverne fra de forskellige religiøse, politiske og sociale lejre på en helt anden måde, end det ellers ville være muligt; her lærer de hinanden at kende bag den »konfessionssyede« klædning, de ellers skjuler sig i til daglig. Og det forunderlige kan ske, at de blir

mennesker for hinanden på en helt ny måde. Man må nemlig tænke på, at de små tilløb til uskyldige »klike-dannelser«, som vi i den danske højskole let misbilligende undertiden kan være vidne til, i den hollandske højskole uvægerligt ville medføre, at man isolerede sig efter religiøse, politiske og sociale retningslinier; man må derfor straks fra begyndelsen imødegå ethvert nok så lille forsøg herpå, og det gør man bedst ved på forhånd at bortfjerne alle muligheder derfor.

At man for at opnå dette i så høj grad er nødsaget til at knytte forbindelse mellem det primitive og det opdragende, fortæller noget om, hvor store de modsætninger er, som højskolen møder i det hollandske folk. Naturligvis kan graden af primitivitet diskuteres — og blir diskuteret i hollandske højskolekredse, og undertiden kunne man nok ønske, at etagesengene var mindre livsfarlige og sovesalene bedre ventileret; men den hollandske højskoles ydre træk har ikke kunnet skabes i takt med det, der er groet frem indefra, og som stadig søger en håndgribelig form; store praktiske besværligheder og økonomiske vanskeligheder må først overvindes.

Måltidernes enkelthed er ligeledes et princip, man finder nødvendig, for at de, der kommer på skolen, kan føle sig hjemme. Når man f. eks. spiser forret og efterret af en og samme tallerken, er det ikke for at gøre opvasken efter måltiderne nemmere — det ville være imod den hollandske højskoles princip i så henseende at slække på arbejdskravet til eleverne —, men det er i overensstemmelse med levesættet i et jævnt bondehjem, og den unge karl eller pige ville føle sig genert og fremmed, hvis det var anderledes på skolerne end derhjemme. Selve levestandarden kan betegnes som et gennemsnit af, hvad der er almindeligt i et jævnt bondehjem på landet og et arbejderhjem i byen. Bønderne har som regel bedre mad, mens byhjemmene ofte har dårligere

boliger — ved at trække lidt fra det ene sted og lægge lidt til det andet skabes den balance mellem de to elevgrupper, som man i den hollandske folkehøjskole sigter imod. Som regel må her den i forvejen bedre stillede tage det længste skridt.

Resultatet af alt dette er blevet det, vi kalder »primitivismen« i den hollandske højskole, — et begreb, den hollandske højskolemand slet ikke forstår; for ham ligger det primitive i skabelsen af *en enkelt livsform, under hvilken selv den fattigste kan føle sig fri*. Det principielle ligger deri, at man understreger det materielles underordnethed, hvor det gælder at skabe forståelse for hinanden, så man kan mødes i det fælles, der gælder helheden.

Eleverne til de enkelte højskoler kommer fra hele landet, men naturligt nok især fra den pågældende skoles provins, — og *alle samfundslag er repræsenteret*; på Eerbeek folkehøjskole var i sidste kursusår 17 pct. af de mandlige elever bønder og landarbejdere, 37 pct. arbejdere iøvrigt, 12 pct. gymnasiaster, 7 pct. studenter, 2 pct. intellektuelle og 4 pct. ungdomsledere. Der er et nøje *samarbejde mellem den hollandske højskole og andre bestående skoleformer*, f. eks. afholdes korte kurser for gymnasieelever og elever fra fagskoler; tekniske skoler er således forpligtet til at lade en del af kursuset finde sted på en folkehøjskole. Mens elevernes gennemsnitsalder i almindelighed ligger noget højere end i Danmark, er eleverne på disse kurser ofte meget unge, under 18 ar. Betydningen af disse specielle arrangementer — set fra højskolens side — ligger vel nok deri, at de unge herigennem får kendskab til en folkehøjskole, og adskillelige af dem finder utvivlsomt siden vej til højskolen.

Den hollandske højskole har virkelig en front at kæmpe på, — og den får flere og flere til at kæmpe med. *De mange gamle elever føler sig mere knyttet til*

højskolebevægelsen som helhed end til den enkelte skole, hvad der bl. a. giver sig udtryk i deres tilslutning til Folkehøjskoleforeningen. Den hollandske højskole er endnu for ung til, at der kan være skabt en pietetsfyldt følelse for den enkelte skole og dens navne, og det er vel tvivlsomt, om en sådan overhovedet nogensinde skabes i Holland. Det er derimod mindre tvivlsomt, at det har betydet en styrke i det hollandske højskolearbejde, at solidariteten her har indtaget »romantikken«s plads, og at der straks fra starten i så høj grad er kaldt på *det forpligtende medansvar* over for bevægelsen som helhed. Dette fik et smukt udtryk, da gamle elever efter krigen gik i spidsen for at genrejse den hollandske højskole og bygge videre på det grundlag, der var skabt.

Der er adskilligt i den hollandske folkehøjskole, der er anderledes end i den danske, og på mange områder famler man sig søgende frem. Men i det grundsyn, der arbejdes ud fra, kan de to former, den gamle danske og den unge hollandske, mødes helt ud, og der er uhyre meget inspirerende og fornyende i den hollandske folkehøjskole, ikke mindst i den optimistiske, energiske og livfyldte *kamp*, den kæmper i dag. Ejendommeligt er det at se det gry og vokse i højskolemarken uden for vor dør og se den århundredgamle tanke blive grebet og selvstændigt udformet hos andre folk. Netop som man igen engang har ringet med dødskløkkerne over højskolen og troet den sikkert anbragt i aftægtsstuen, oplever man dette forunderlige, at den dukker op i en ny og ung form og kåres af et helt folk.

Over den hollandske højskole ringer i dag den klokke, der bærer bevægelsens manende motto: Jeg vækker de sovende og kalder på de levende.

Og den vil vedblive med at ringe, så længe der er nogen at vække og noget at kalde på.

Børge Haugstrup.

**Ungdomsbreve fra Julie Marstrand
(siden gift med Ernst Trier)
til Jacob Marstrand.**

Indledningen er skrevet og udtog af brevene foretaget af valgmenighedspræst Even Marstrand.

Den 5. maj 1950 er det 100 år siden Julie Trier, f. Marstrand, Ernst Triers anden hustru, blev født. Af den skildring af sin skolevirksomhed i Vallekilde, som Ernst Trier tog fat på ved skolens 25 års jubilæum, nåede han kun at fuldføre to hefter, henholdsvis om skolens tilblivelse og om hans første hustru. Et tredje hefte, der skulde have handlet om hans anden hustru, hindrede døden ham i at skrive. Mange år senere begyndte Povl Hansen en bredt anlagt fremstilling af Ernst Triers liv,

hvoraf der i årene 1928—33 udsendtes tre bind. Men fortællingen blev i dem kun ført frem til 1874, to år før Ernst Trier ægtede Julie Marstrand. Heller ikke på anden måde er hendes liv hidtil blevet almentilgængeligt skildret.

De efterfølgende brevuddrag giver heller ingen livskildring. Dertil er de for spredte, og de hidrører udelukkende fra tiden, før hun blev gift. Når vi alligevel har ment, at de frembyder tilstrækkelig interesse til, at de er værd at offentliggøre, er det, fordi de forekommer os at være et ualmindelig levende vidnesbyrd om, hvordan en ung pige, hvis vej hidtil er gået gennem helt andre egne, ved at komme i berøring med den grundtvigske bevægelse i menighed og højskole vækkes til et nyt liv og søger at drage andre unge med sig. Brevene giver for så vidt et værdifuldt bidrag til grundtvigianismens indre historie.

Forinden selve brevene meddeles, skal der til vejledning anføres nogle oplysninger, navnlig om hovedtræk i hendes liv.

Julie Vilhelmine Marstrand var født i det indre København den 5. maj 1850. Hendes fader Troels Marstrand drev den gang en bagerforretning, hendes moder Caroline Carlsen havde været hans medhjælp i butikken. I hjemmet voksede en ret stor børneflokk op, fem døtre, der næsten alle blev gift med kendte mænd, og en søn. Da Julie var syv år gammel, flyttede familien ud i mere landlige omgivelser, idet faderen overtog Vodroff mølle ved St. Jørgens sø. Her døde to år senere moderen, hvorefter en veninde af hende, som havde været i huset, tog sig af børnene.

Det var endnu dengang ikke almindeligt, at døtrene i borgerlige hjem fik nogen uddannelse ud over skolegang og opøvelse i visse huslige sysler. Men Julie Marstrand

kom efter sin skoletid på den skole for priavtlærerinder, som frk. Natalie Zahle havde oprettet 1851. Derfra udgik hun 18 år gammel som huslærerinde på herregården Hindsgavl hos kammerherre Basse Fønss. I de to år, hun var der, kom hun i forbindelse med den kendte grundtvigtske præst Mads Melbye i Asperup ved Middelfart. Det førte bl. a. til, at både hun og nogle af hendes søstre kom på Askov højskole. Men i øvrigt opholdt hun sig i de nærmeste år efter 1870 mest hjemme hos sin fader på ejendommen Fredsholm ved Helsingør. 1875—76 var hun med sin fader og tre af sine søstre på en stor udenlandsrejse til Frankrig og Italien. Den 5. april 1876 blev hun gift med Ernst Trier. Hun døde allerede 1881.

De her meddelte breve er alle skrevet til hendes to år ældre fætter Jacob Marstrand, hvis fader, Theodor Marstrand, var død 1863. Han blev oplært i bagerfaget og overtog 1874 en bagerforretning i København.

Retskrivningen i de følgende breve er brevskriverindens; dog er der hist og her indsat et komma, og enkelte skødesløshedsfejl er rettet.

I

Vodroifgaard d. 9/8 65.

. . . I Mandags aftes vare vi hos Kammeraad Friis. Selskabet bestod af Onkel¹⁾ Tante, Overlærer Bloch²⁾, to unge Kunstnere Maler Kornerup og Maler Hartmann, Marie og min høie Personlighed. Til Aften fik vi (hvis det kan interessere dig) Kyllingsteg Karbonade Ost Radiser osv. Kager Rødgrød Madeira og Graves. Iøvrigt blev der spillet en heel Deel. Tante og Hr. Bloch sang flere Duetter af Don Juan sammen, og den unge Hart-

mann sang flere af Weyses Romancer samt to smaa Tyrolersange som han udførte mesterligt. Jeg synes især godt om Kornerup. . . . Fader reiste til Møen i Mandags og kommer hjem paa Torsdag tilligemed Anna³). Otto⁴) bliver der for at bivaane et Bal paa Frænderupgaard men Anna vilde hellere hjem. . . . Du har naturligvis hørt de glædelige Efterretninger som vi have faaet fra Vestindien⁵) . . . Naar Fader er kommet fra Møen saa reiser han til London og Paris saa vi faar ikke meget godt af ham i Sommer. . . .

II

Løvedagen den 10de Avgust 1867

. . . Til Lykke med Fødselsdagen og Held og Velsignelse i det nye Aar. Grunden, hvorfor Du ej faar Brevet til rette Tid, er den, at vi igaar allesammen vare paa Bal paa Nybøllegaard og alle Forberedelser optog os i den Grad, at vi ej huskede paa at Brevene burde skrives den 9de. Her fra Frænderup mødte vi fjorten i Tallet, saa den sidste Dands kunde vi rose os af; thi foruden Husets Gjæster var der kun to Smaapiger og Axeline alle Andre var tagne hjem. Tante Mine havde digtet en Sang, som vi Frænderupianere havde skrevet 52 Exemplarer af; den gik meget godt, naar man ikke regner det saa nøje, at vi inde ved vort Bord havde sunget de tre Vers, da de *Andre* kun havde sunget to. Der skete en hel Konfusion i Talerne, som bragte flere af de Ældre i daarligt Humør, men som ikke gjorde nogen synderlig Virkning paa de yngre Medlemmer. Desværre holdt det op Kl. 2, men inden vi kom iseng herhjemme var Kl. 3¹/₂ og Himlen var ganske lys og klar. Jeg havde havt meget mere Lyst til at gaae mig en god Tur end til at gaae iseng. . . .

III

Hindsgavl 16/7 1868

. . . Jeg har virkelig ofte tænkt på Dig i denne tid, hvor det må være slemt at stå i den hede, der udgår fra en bagerovn. Vi andre sidde og stønne og blive gnavne af varme og så sidde vi dog så luftigt, som muligt, beskærmet ved et herligt rullegardin for solens stråler, hvad må det ikke være trykkende for Dig, men det er forhåbentlig kun en overgang som så meget andet og Kølighed kan vi tidsnok få. Hvor man dog kan komme over meget, når man har lidt fast vilje og et godt håb, så glider alt så jævnt og godt og vi komme over det meget rigere og gladere, end om alt var jævnt og smilende. Jeg tror, jeg kunde være så glad, som vist få, når blot ikke faders humør undertiden lagde en sky om glæden, som gør alt lidt mørkt, men jeg har Gud være lovet et glad sind, så det får ikke lov til at trykke ned eller gøre tung, mit håb og min tro er, at alt er til det bedste, hvor lidt vi end kunne se det, så det har jo nok sine gode sider. Jeg har grumme meget at fortælle ham, når jeg kommer hjem, om mine små erfaringer og eventyr og det tror jeg nok vil more ham og gøre ham godt at vide, at man slet ikke bliver kuet eller utilfreds, fordi man lever i andre forhold, end man havde tænkt og troet, men at man måske kommer til at tænke lidt sundere og selvstændigere end om man gik i lutter solskin. Men nu vil jeg standse, ti visen har ende og det har tiden desværre også. . . .

IV

Hindsgavl d. 5/4 1869

. . . Her er ellers så lyst og forårsagtigt, hvor hen man end vender blikket, så man tænker eller snarere jeg tænker, at det aldrig mere kan blive vinter, aldrig mere mørkt og koldt. Det er forunderligt så hurtigt man væn-

ner sig til det gode, det går så let og umærkeligt, men kommer der noget mindre godt, så hyler man straks og synes, at man er den ulykkeligste skabning; indtil man ved nærmere besindelse får øjnene op for, at den sorg og bekymring, man selv har, er så grumme lille mod den, mange andre plages af, ja så lille, at man ikke har lov at ændse den. Det gør altid godt at sammenligne sig med dem, der har det værre, så føler man bedst sin egen ringhed og Guds godhed. Hvor jeg forøvrigt beklager Dig og alle de ulykkelige stakler, der ikke i denne tid kan trække frisk luft og blive let og glad ved at være vidne til denne naturens brydningstid, hvor alt smukt og godt bryder frem for at kvæge og mildne de urolige mennesker, som aldrig eller sjældent kan unde tanken fred og hvile, men altid sporer den fremad; eller det er nok rettere sagt tanken der driver mennesket videre, ofte langt videre, end det helst vilde. Er der noget, der virker beroligende og lindrende, så er det at se naturen bryde ud i sin gladeste lovsang, at se alt, som vinterkulden dyssede i søvn, vågne med friske kræfter og med større herlighed for at give os vantro og rastløse mennesker forvisning om, at Gud våger over alt og lader alt komme frem, når tiden dertil er. Det lærer os som blomst og blad at give tid, til Herren kalder og siger: »spring ud og fyldestgør Dig selv og andre«. — Og som naturen er i brydning, så er hele vor tid i brydning, der er såmeget, der ulmer og trænger til luft, men også der må vi give tid og bie, til Herren vil kalde. Så kommer det an på, hvad der sejrer, det ny eller det gamle, jeg tror og håber på det nyes sejr, ti kun derigennem vil der komme liv, og liv trænge vi til. Som Bjørnstjerne Bjørnson siger: »Det er ikke årene 63—64, der vil blive af vigtighed for Danmark, det er årene 68—69«, som vil afgøre om Danmark kan bestå og udvikles til et frit land, fri for alt fremmed og tiltvunget. Handsken kastes jo

allerede mange steder og bliver også taget op i kristelig og folkelig henseende. Lad os da hver især ruste os, kampen er ikke altid alene mandens sag, i dette tilfælde får kvinden sin del med, om det end bliver den stillere del og om kampen end sker i løndom, lad os kæmpe for alt, hvad vi har kært, og ikke slå os til ro i den tanke, at der ingen fare er. Jeg har undertiden små træfninger om dansk og tydsk med hofjægermesteren⁶⁾, jeg kan tale mig helt ivrig deri og det uden resultat, nej dog ikke uden, ti jeg kommer derved mere og mere til at se, at mit modersmal er mit bedste eje, bade når hjertet er trangt af sorgen og når det svulmer af lyst. Det er godt at få øjnene rigtigt op derfor, og det klares og modnes bedre, når der er forhindringer og *lidt* kamp, mer tør jeg ikke kalde det. . . .

V

Hindsgavl d. 10. maj 1870

. . . Tak for dine lykønskninger til det nye årti, jeg træder ind i; jeg begynder det sandelig med det frejdigste, friskeste mod og stoler på, at det bliver godt og velsignet. Ja, mit mod er ligesom blad og blomst, lad sommeren gå, lad høst og vinter kun komme, det er alt sammen gaver af Herrens hånd, og at den er god og nåderig, det stoler jeg fast på. Der kommer nok engang igen et forår, som så er dobbelt livsaligt. Her er nu alt så smukt og frisk, her er sol og fuglesang, spejlblank strand og lysegrønne bøge; det vil jeg nu foreløbig nyde, hvad så fremtiden bringer, det få vi at se. Forøvrigt er der ikke så længe til at jeg kommer hjem, knap 8 uger så er jeg der, og jeg kommer der rigtignok både med længsel og kærlighed og det inderlige ønske at hjælpe til at gøre hjemmet til et sted, hvor der er godt at være. . . .

d. 18. maj 1870

. . . Du skulde ellers vide, hvor frisk jeg havde det i påskeferien i Asperup hos Melbyes og det mellem bønderkarle og bønderpiger; thi når jeg regner præstedøtrene og præstesønnerne (smed og landmand) fra, så *så* vi da ikke andre, og dog, jeg ved ikke, hvor man kunde have det bedre. Der er hos bønderne på den egn, om end skallen lider af nutidens forfinelse og opstadsen så dog er så mageløs sund frisk og kraftig kærne, og kan man først få fat i den, så glemmer man, hvad der ikke er, som det skulde være. — Der er egenlig herovre grumme mange mennesker, jeg vil savne og sikkert ikke få erstattet, da jeg ej har rigtig god tro til Helsingøriarnerne. Det vil blive svært nok at rive sig løs, skøndt jeg dog længes så meget efter at komme *hjem*. Disse par år herovre danne som et lille afsnit, og det er, og jeg tror, det altid vil blive et godt afsnit, hvori jeg havde såmeget glæde og så stærk en følelse af, at der *er* spirer til et godt menneske i mig, der *er* længsel efter det højeste og det bedste, der findes; der er kærlighed til al sandt og godt og skønt; men tillige, at *hvad* det *gælder* om, *det* er at få disse spirer og længsler til at vokse en god vækst, til at vokse inderligt og kraftigt op ad mod liv og lys og varme. Og at jeg ikke kan få dem til at vokse ved *egen* kraft, det ser jeg fuldtvel, thi *jeg* har ikke magt, ikke kraft dertil, men jeg ved, hvor jeg skal søge den og hvor den også findes for mig, når kun jeg har *viljen*.

Derfor gør det så godt at møde venner på vej, der vil hjælpe til at give livsspirerne næring, og derfor kan det være helt vemodigt at skilles fra dem, uden at vide, hvor man får dem erstattet, men det kommer vel nok, når det skal komme. . . .

Asperup den 10. avgust 1870

. . . Jeg står nu ifærd med at forlade Fyns grund, idet jeg imorgen rejser herfra, det er helt underligt, når man har bundet sig til venner så at skilles; men jeg tror dog på, at hjærtebåndet er det mest elastiske af alle bånd, så at det ikke vil bryde for mig. Der er alvor i tiden⁷⁾ alvor nok for hvert alvorligt menneske, det kan se så mørkt og så tungt ud, men tabe vi blot ikke modet, håbet og troen på, at Gud vil være der, hvor sandhed og ret er løsenet, så vil det nok gå godt, så må det føres ud til sejer. O, hvor det var en dejlig dag i søndags, her var flere soldater, som var komne hertil fra Odense for endnu engang at se deres hjem og deres kære, før de drog afsted, så var der som en lille fest for dem. Det vil sige her i Asperup fik de netop besøg af Birkedal, pastor Svendsen⁸⁾ og lærer Appel fra Rødding⁹⁾, og da de så kom, blev flaget hejset i Asperup have, det er tegnet, når de unge fra sognet skulle samles. Så kom de da alle herop i haven, og Melby, Birkedal, Svendsen og Appel talte så gode, opmuntrende, alvorlige ord til dem, der gik i kamp, og til os, der blive hjemme, ord, som jeg aldrig kan glemme. Tale nu derom vil jeg ikke, kun vil jeg sige Dig det vers, som Birkedal lagde os alle i munden, og som også ligger nær for os alle, hvad enten vi stå ene på forpost eller vi sidde med tanken hos alle de kære, der vil værne om vort lille faretruede fædreland.

Det barn, som sidder mest forladt,

Gud fader selv vil bevare.

Han sender i den stille nat
til jorden sin engleskare.

De brede deres vinger ud,
mens alle øjne sig lukke.

Selv våger hele verdens Gud
ved skabningens store vugge.

og så kun det endnu:

Sejer i Din hånd og sejer i Din fod
og sejer i alle Dine lodemod.
Signe Dig Gud, Sancte drotten dyre.
Han vil Dig både lede og styre.

det ønsker jeg for Dig og det ønsker jeg for alle.

Bliver det så alvor, som jeg synes det snart må
blive, nu så farvel. Når og hvor og hvordan vi skal ses
igen, det står i Gud faders hånd.

VII

Fredsholm d. 10. avg. 1872

. . . Vi har besøg af en frk. Flensborg, en af Charlottenborgernes¹⁰⁾ venner, en rigtig flink, elskværdig pige, som spiller så dejligt, som man vist sjældent hører. Har Du ikke set hende på Charlottenborg? hun kom der så meget i vinter og spillede for onkel. Hun er virkelig en sjælden pige, så begavet i alle retninger, så selvstændig og nobel og så køn, når man lærer hende nærmere at kende, skal man lede længe om et mere åndfuldt ansigt. Kan Du huske i Erik Menveds barndom »jomfru Inge«, så ved Du, hvem frk. Flensborg ligner. Forøvrigt så flyver tiden afsted, hvad da heller ikke er noget nyt. Jeg gad vidst, om man med alderen kan lære at få tiden til at slå til, jeg tror det neppe. Hvad skal det blive til med de mangfoldige forsætter og planer, der fattes hver morgen, og som så mangan gang er uopfyldte, når solen atter synker, de dynger sig op i en uendelighed. —

Kan Du aldrig få tid at læse noget, der er så grumme meget at læse, såmeget man trænger til. Sådan har der

for nylig i »idé og virkelighed«¹¹⁾ stået et stykke om — karakter og vilje — af Rasmus Nielsen¹²⁾, det er ganske ypperligt og giver klart udtryk for, hvad jeg så tidt har følt, når jeg ikke syntes, det kommer såmeget an på selve gærningen som ånden, karakteren, sindelaget, hvori den gøres. Det viser tydelig, hvor hul den gærning er, hvor karakteren ikke danner underlag, og slår fast, at ordet — vis mig Din tro af Dine gærninger — egentlig skulle hedde — vis mig Din tro af din karakter. Enhver alvorlig sand karakter kan og vil handle, hvor det kræves, derfor gælder det om at danne, styrke og modne sin karakter til at ville det højeste og bedste. Det er en mægtig ævne — med nogle få ord at kunne skildre den mere eller mindre udviklede, ubestemte anelse, der er hos tænkende mennesker. Vi tænke, vi føle, vi længes alle, men digteren ved at finde udtryk og form, som vi andre så igen kan optage i samme grad, som vi har haft anelsen og trangen, og det er mærkværdigt, hvor alt træder klart og fyldigt frem, når vi kun finde form og sikkelse derfor. — . . .

VIII

Askov d. 9. avg. 1874.

Kan jeg blot få skrevet såmeget idag, at Du kan få fornemmelsen af, at jeg har Dig og Din højtidsdag i tanker, så er det godt. Jeg sidder nemlig på springet, middagsklokken må straks ringe, og så hjælper ingen snak. Lige efter middag skal vi i massevis over grænsen, først høre fripræsten Appel tale i Københoved og derefter alle samles i en bondegård der i nærheden, hvortil vi højtidelig blev indbudt forleden dag, så mange der havde lyst; og da her nu er over 100 mennesker, og jeg tænker, størsteparten af dem har lyst, kan Du måske forstå, det bliver en lille folkevandring. Gud give, det

ikke var som nu, at de ikke tør indbyde sådan forsamling under åben himmel, men må gøre det så dulgt som mulig. — Men jeg tør nok ikke gå længer hen i brevet, før jeg får bragt min hilsen og mit ønske om, at det ny år må være godt og velsignet i alle måder, bringe vækst og glæde og det både indadtil og udadtil. Der må være noget styrkende ved tanken om at stå som sin egen mand med eget ansvar, når man ikke glemmer, hvem der giver både at *kunne* og at *ville*, og det ligefra den største til den mindste gærning, og det skal vi nok komme mere og mere hen til at se og skønne på. — Nu er det aften, vi har haft en dejlig dag, og sammenkomsten var glædelig, ligesom vi også hørte mange gode og gavnlige ord. Blandt andet hørte vi så meget om sorgen og glæden tilsammen, om hvordan vi skal se hen til at smile og græde på engang, det som udtrykkes med ordene i *mit* valgsprog: »det dejligste solskin fra vuggen til båren er smil gennem tåren«; det er anvendeligt hver dag og ved hver alvorlig stund, så vist som livet er en kamp og ingen leg, og det lærer vi jo snart at skælne. Ja, kunde vi dog blive glade til Guds ære, så var det vundet. Du ved ikke, hvor rig en sommer jeg har haft, jeg har så fuldt været mig selv og været så glad ved min ringe gærning herovre; det står for mig som lå hele livet så lyst for mig, kunde jeg få nåde til at føre det vel; jeg vil såmeget og alt løber sådan rundt i mig, Verherre kan vel bruge lidt af denne brusen eller også lære mig at vente i stilhed på, hvad han vil sende mig. . . .

NOTER

- 1) Maleren Vilhelm Marstrand (1810—73).
- 2) antagelig V. A. Bloch (1826—1907), der 1864 var afskediget af Tyskerne fri sin stilling ved Haderslev latin-skole.
- 3) den ældste søster.
- 4) broderen.
- 5) En farbroder var købmand i dansk Vestindien.
- 6) Kammerherre Basse Fønss.
- 7) Den fransk-tyske krig var lige brudt ud. Det ventedes, at Danmark skulde komme med på Frankrigs side. Jacob Marstrand var inde som soldat.
- 8) H. J. M. Svendsen, præst og seminarieforstander i Jelling (1816—72).
- 9) Cornelius Appel (1821—1901).
- 10) Onkelen Vilhelm Marstrand boede som Kunstakademiets Direktør på Charlottenborg.
- 11) et tidsskrift.
- 12) professor i filosofi (1809—84).

Ingeborg Appel.

Den 5. november 1948 døde fru Ingeborg Appel, Askov, men da vort elevskrift for 1948 allerede var trykt på dette tidspunkt, lod det sig ikke gøre at få en mindeartikel med dengang. Nu er tiden og lejligheden der, og vi mindes med glæde og tak den trofasthed, hun altid viste Vallekilde, og den store gerning, hun udførte indenfor den danske højskole.

Fru Ingeborg Appel fødtes d. 26. juni 1868 i Askov som datter af Ludvig og Charlotte Schrøder, det første forstanderpar for Askov højskole, og takket være sit hjem blev Ingeborg Appel som få andre rodfæstet i det centrale af, hvad der har med et dansk højskoleliv, folkeliv og menighedsliv at gøre. Gang på gang har fru Appel fremdraget, *hvad dette hjem betød* for hende. Af de tre store asketræer i Askov stod det største på højskolens grund — Ygdrasils ask kaldte de den —, og den lille Ingeborg var sikker på, at den strakte sine rødder helt ned under Kongeåen, ned til Rødding, hvor Far og Mor havde haft deres gerning ved Rødding højskole, til tyskerne jog dem bort efter 1864. Det var, som om Far og Mor ligesom hentede deres kraft dernede fra, ligesom de stadig levede i håbet om genforeningen. I hjemmet tonede »Grænsens sang« med dens klang af smerte og nød, men også af tro og håb — troen på sandheds og retfærdigheds Gud og håbet om en genforening. Men også den nordiske tone var med i hjemmet: midt i skolegården stod en mægtig, tyk flagstang, der foroven delte

sig i tre mindre, og her hejstes ved fester og mindedage det danske, det norske og det svenske flag. Det varede dog ikke længe, før den barske vestenvind knækkede både den norske og den svenske stang af, og det mislykkedes stadig at få dem sat fast igen. Da sagde fru Schrøder: »Det er nok meningen, at hvert land skal udvikles for sig, side om side, men de skal ikke bindes sammen!« Fra den tid fik flagene hver sin stang! Det er som et symbolsk udtryk for den varme tro på Nordens folkelige sag, som altid har haft et hjemsted i Askov. Samfølelsen spændte snart fra Island, hvis fanemærke »Falken« i 1905 blev hængt op i foredragssalen ved siden af de andre nordiske landes flag, og over til Finland, hvis våbenskjold med de manende ord: »End kommer dag, end er ej alt forbi« fru Appel arvede fra sin far og altid havde hængende i sin stue. Men stærkest af alt i hjemmet var dog troen på Gud, og børnene lærte fra første færd at søge vejen til ham gennem bøn, sang og kirkegang; for Ingeborg havde ikke mindst salmerne en stor betydning. Et af hendes første stærke indtryk knytter sig til et dødsfald; en af eleverne, Plenge hed han, blev syg, døde og blev begravet på Malt kirkegård, hvor et par måneder i forvejen Ingeborgs lille bror Christian Flor Schrøder var blevet jordfæstet. Ofte gik nu fru Schrøder med sine to små piger til Malt kirkegård med blomster til de to grave; »på hjemvejen, når solen glødede i vest, sang vi gerne: »Der står et slot i Vesterled«, og jeg syntes i solstrålerne at se en vej lige ind i himlen dér langt ude, hvor jord og himmel mødtes, den vej måtte lille Christian og Plenge være gået ad ind i himlen.«

Disse få træk antyder, hvilken rig åndelig arv hjemmet og skolen i Askov havde givet Ingeborg Appel; men en åndelig arv kan ikke overtages, den må personligt tilegnes og omformes: først når man selv kan stå inde for sandheden i de grundlæggende livsværdier, kan man

tage den arv op, hvori de har fået form, og ændre formen efter tidens vilkår og i naturens orden. Denne *personlige udvikling* kom Ingeborg Appel tidligt ind i, og det lykkedes for hende, det vanskelige: at fortsætte og nyskabe. Der er ingen tvivl om, at opholdet på Vallekilde højskole 1885 har haft en særlig betydning for denne udvikling; jeg tror, at Ingeborg Appel her fik et samlende og bevidst udtryk for sit fremtidsmål sammen med et af de vigtigste midler til at virkeliggøre det. Hun havde vel allerede i forvejen tænkt sig at blive højskolelærerinde, og hun havde vel også allerede gennem Poul la Cour følt sig særlig draget mod gymnastikken, og den gryende interesse for kvindesagen havde vel også allerede peget hen på en særlig opgave for højskolen og hende selv. Men jeg tror alligevel, at hun her i Vallekilde ligesom fik personliggjort og forenet alle disse tilskyndelser under et samlende billede, nemlig det, der gik som en rød tråd gennem Ernst Triers forkyndelse: hvad det egentlig vil sige, at mennesket er skabt i Guds billede. Og skulde man kort udtrykke Triers syn på højskolens opgave, bliver det netop dette; at kalde det gudsbilledlige frem. Men var det målet, så måtte det jo gælde så mange af skolens fag som muligt, og kunde det også ske gennem gymnastik? Ja, hos Sally Högström mødte Ingeborg Appel her i Vallekilde netop en gymnastik, der, som den her blev brugt, svarede til formålet. Et udtryk for, hvor personligt Ingeborg Appel så opgaven, ligger deri, at hun dels sørgede for, at hendes far kaldte Sally Högström til Askov for at sætte arbejdet med pigegymnastikken i gang der, dels selv tog på centralinstituttet i Stockholm og erhvervede sig den bedste uddannelse i Ling-gymnastik, som dengang kunde gives. Hertil føjede hun hos professor Ribbing faget hygiejne — eller sundhedslære — alt under det samlende motto: en frigjort ånd i et behersket, men sundt legeme.

*Sally Högström og de første
kvindelige delingsførere i Danmark¹⁾*

Personlig myndiggjort og faglig dygtiggjort vendte Ingeborg Appel da hjem til Askov, hvor hun 1889 tog sin store højskolegerning op.

Fru Appels indsats i højskolens tjeneste er da for det første hendes *lærerindegerning og pionerarbejde for gymnastik og sundhedslære*. Vil man have et klart billede af, hvad der var hendes mål med dette arbejde, kan man tage hendes egne ord derom. Hun fortæller i »Snoghøjbogen«, 1940, om, hvordan Poul la Cour ved indviel-

¹⁾ Ingeborg Appel, f. Schröder, nr. 2 i øverste række fra højre.

sen af gymnastiksalen i Vallekilde d. 25. februar 1884 blev stærkt grebet af Ernst Triers tale om Ling og hans gymnastik, hvor han brugte udtrykket »det gudsbilledlige« om det, som denne »rene, formgivende gymnastik« skulde kalde på. »Det ord greb la Cour stærkt, han har brugt det mange gange senere, det blev et mål for os at gå ind i en gerning, der kunde være med til at gøre os rene, stærke, lydige og gode. Selve ordet blev ofte brugt af la Cours elever, det lå dybt i min sjæl som et stort ideal, men det var mig så helligt, jeg næppe turde udtale det.« Det værdifulde ved fru Appels indstilling var altså, at hun måtte have et stort mål for øje, men samtidig nærrede angsten for at nedværdige det gennem overfladisk eller ansvarsløs tale; det vigtigste for hende var, hvad hendes mand Jacob Appel engang sagde ved et sølvbryllup: »Vær ikke blot ordets hørere, men især dets gørere.« Derfor blev det, der kom til at præge hendes undervisning og færd i de 50 år, kravet om den ubetingede ærlighed og nøjagtighed, pligtopfyldelse og uselvskhed; for det at være »rene, stærke, lydige og gode«, det var for hende at nærme sig det gudsbillidlige.

1891 blev hun gift med Jacob Appel, og fra 1906 til 1928 var de forstanderfolk for Askov højskole. Foruden hjemmet og lærerindegerningen fik fru Appel nu den store opgave at være *højskolemor*, og hun tog den op og gennemførte den med en beundringsværdig pligtfølelse, uselvskhed og målbevidsthed. Hendes årvågne blik fulgte alt, hvad der skete, og hun havde også modet til at bære den utaknemlige byrde at være disciplinens og de gode sæders vogter, fast og streng, som man bør være det på så stor en skole. Det noget strenge og for nogle elever lidt »gammeldags« i hendes opfattelse — f. eks. af piger-nes påklædning til et bal — opvejedes af hendes glæde ved at skabe og deltage i festligt samvær. Var hendes arbejde til daglig noget »bag kulisserne«, som derfor

ikke altid vurderedes helt efter fortjeneste, så forstod man det dog bedre, når man fulgte den sikkerhed og dygtighed, hvormed hun alene ledede skolen i den tid, hvor hendes mand var minister. Og dog, den egentlige fru Appel mødte man vel først for alvor ved det alvorlige sygeleje og med døden for øje. Da sås det, at styrken og inderligheden kom fra hendes kristentro, som i salmesang og bøn blev livsenstrøst for de døende. Også ved andre lejligheder trængte salmetonen igennem; hvor ofte nævnte hun ikke disse linjer for os: »Du det ser, jeg har i sinde rosenkrans om kors at vinde, giv dertil mig mod og held.«

1928 overdrog Appel ledelsen af Askov højskole til hr. og fru Arnfred, og allerede 1931 døde Jacob Appel efter lang og svær sygdom. Det var et hårdt slag for fru Appel, men hendes *enketid* blev lige så virksom som tiden før. Hun blev ved med at være lærerinde til sin 70-årsdag i 1938, og selv efter at hun havde ophørt med det daglige arbejde, deltog hun i skolens liv og arbejde, og navnlig fortalte hun for hver enkelt elevhold om Askov højskoles oprindelse og historie. Og her er vi ved et punkt, hvor hun har haft *betydning for hele højskolebevægelsen*. Det er sagt — og jeg tror med rette — at Askov højskole har haft en central plads i den danske højskole, når man tænker på en fastholden af hovedsynet bag det daglige arbejde. Og i Askovs historie har igen fru Appel haft en central plads, idet hun i ord og gerning har givet et levende vidnesbyrd om, hvad der fra begyndelsen af var de bærende tanker og syner i gerningen. I stigende grad har hun gennem årene bragt dette vidnesbyrd ud til elever og medarbejdere i højskolens tjeneste. Vi kom ikke til hende for at hente vejledning om vor personlige udformning af gerningen — her følte hun sig måske ofte ængstelig overfor vore tanker og forsøg —, men vi søgte og fik et levende vidnesbyrd om

det, der stadig må bære et levende højskolearbejde i fædres ånd. Den opgave, hun her løste, må nu andre tage op, den kan ikke undværes.

Det vilde være meget forkert ud fra det foregående at tro, at hun kun levede for højskolegerningen. I de sidste år, hvor hun ikke mere direkte arbejdede med, fik hun mere tid end før til at hellige sig de *øvrige spørgsmål*, der optog hendes sind: sygepleje-sagen, hjælp til fattige børn i København og Flensborg, børneforsorg, kvindesagen, Sydslesvig, menighedslivet. Altid havde man set hende på den samme plads hver søndag i kirken, men det var, som om hun nu fik mere tid og kræfter til at leve sig sammen med *sin by og sit sogn*. Trofast og utrættelig kom hun, hvor der var brug for åndelig trøst og hjælp, især til dem, der var syge og lå for døden. Hun kom i den Herres tjeneste, hvori hun allerhelst vilde tjene, og vi takker Gud for, at han velsignede hende dertil.

Ære være hendes minde!

Valdemar Nielsen.

Fra Vallekilde Folkehøjskole.

Kære gamle elever! Da Anna og jeg sidste april var i Italien, brugte vi flere dage til bjergvandring. Det hændte da ofte, at vi stod på en bjergspids og så over mod en anden og højere bjergspids. Afstanden fra vort ståsted til det højere punkt kunde synes så kort. Man kunde forestille sig, hvor let det var at nå op til næste bjergspids. Men vi erfarede snart, at vejen derop var lang og vandringen møjsommelig. Vi blev mange gange meget trætte. Og en enkelt gang måtte vi desværre give op.

Nu tænker jeg på en helt anden vandring, den, vi forhåbentlig alle er ude på. Da vi var sammen her i Vallekilde, hændte det ofte, at vi så et mål for øje. Det var måske endda et højt mål. Og der var måske lysglans over det. Kammeraterne hjalp os til at se det, eller lærerne trak et slør til side, så vi så det. Det kunde være et mål for mit personlige liv, jeg så, eller det kunde være noget, jeg sammen med kammerater eller sammen

med mit folk skulde nå. De fleste af os troede vist, at målet var lettere og hurtigere at nå, end erfaringerne siden lærte os. Livskårene, de ydre og indre, er så forskellige for os. Men jeg kan godt høre flere af jer sige: vejen var længere og vandringen langt mere trættende, end vi dengang troede. Jeg har dog mødt mange af jer, som tappert gik vejen; nogle med et meget godt humør, andre, som ikke havde fået det lyse sind i vuggegave, eller som havde mistet det, fordi livet var blevet for strengt for dem, gik dog stadig vejen, simpelt hen fordi de forstod, at det var ret at gøre det.

Men var det nu godt og sundt, at vi i sin tid hjalp hinanden til at se op mod målet, vi skulde nå? Var det godt, om der blev tændt et syn i glød for os?

Dette, at vi således fik syn for personlige eller folkelige mål, kaldte man i tidligere tid ofte for en stræben mod idealer, og selv meget kloge og erfarne mennesker glædedes over at se unge (og ældre med) stræbe mod idealerne. Selv meget prøvede folk var egentlig glade, om de så unge give sig hen i begejstring under arbejdet med øje for de store og fjerne mål.

Nu om dage er der en del anstrengte mennesker, som på en underlig forskruet måde skal være så grumme dybe. Og de er så filosofiske, at det ordentligt gør ondt flere steder at høre på dem. Efter deres begreber er idealisme og begejstring hartad uartige ord. Nej, nu er slagordet: *virkelighed*. Og det er jo sandt, som Jakob Knudsen sagde det, *den* er alle tings prøve. Men det er bare så løjerligt at bemærke, at de, der taler mest om virkeligheden, har ofte så liden berøring med den. Utvivlsomt har man til tider i højskolen ladet begejstringen ånde en for tynd luft, og idealerne blev stundom til ud-tænkte luftspejlinger. Men man hjælper bestemt ikke ungdom, om man ikke tør hjælpe den til en ungdomstid i begejstring og til en alvorlig kamp for høje mål. Uden en

ideel stræben ingen menneskeværdig tilværelse. For mig er det så naturligt at tænke, at denne ideelle stræbens alvor skal vise sig i de nærmeste krav.

Altså: fandt vi vejen længere og vandringen møjsommeliggere, end vi troede, da vi var elever her i Vallekilde, vi må aldrig tabe målet af syne og aldrig svigte i kampen. Men jeg forstår, om nogle af jer bliver trætte. Det bliver jeg også. Derfor bliver målet ikke usandhed og kampen ikke meningsløs. Lad os opmuntre hinanden, og lad os række hinanden hånd for at hjælpe hinanden.

Så er atter et skoleår gået. Og når jeg nu i dette brev fortæller om årets gang i Vallekilde, bliver det som sædvanlig en blanding af småt og stort; det burde så være overflødigt at bemærke, men jeg bemærker det dog alligevel, at brevet er beregnet for gamle elever og gode venner — og kun for dem.

Lærerkredsen. I det svundne år har følgende undervist, enten hele skoleåret eller kun på sommerskolen eller vinterskolen: Erik Gelting-Hansen, Sigrun og Hans Trier Hansen, Børge Haugstrup, Grethe og Kr. Killemosé, Sigfred Neermann, Inga og Valdemar Nielsen, Alfred Olsen, Karen Margrethe Olsen, Aase Petersen, Ane Margrethe Winther, Anna og Uffe Grosen. Som I formodentlig allerede ved, har Neermann efter sommerskolens slutning brudt op fra Vallekilde. Neermann kom hertil maj 1943. Både han og jeg mente, at hans Vallekildetid måtte blive af ganske kort varighed, idet Neermann jo allerede dengang havde tanker om sin egen skole, hvor den folkelige sang og musik skulde indtage en fremtrædende plads. Det har imidlertid i disse år været uhyre vanskeligt at bygge ny skole eller overtage en gammel skole, og bortset fra et års studieorlov har Neermann så virket ved Vallekilde højskole indtil august 1949. Da vor gode ven, valgmenighedspræst Siliam Bjerre, for nylig overtog le-

Børge Haugstrup

delsen af Vestbirk højskole, og da Bjerre dels ønskede at knytte en dygtig og erfaren højskolelærer til Vestbirk og dels ønskede netop at give sang og musik en stor plads i sin højskolegerning, så fandt han og Neermann hinanden; der oprettes en særlig sang- og musikafdeling ved skolen, som Neermann så skal lede. Her ønsker vi den bedste fremtid for den gamle Vestbirk højskole under Ingeborg Siliam Bjerres ledelse, og jeg finder på dette sted især grund til at sige Neermann tak for et dygtigt arbejde i Vallekilde. Mange læsere af dette brev vil vide, at Neermann har fyldt en stor plads i det daglige arbejde, og han har ved mangfoldige lejligheder glædet elever og mødedeltagere med sin skønne sang. Vi siger ham tak og ønsker ham lykke på rejsen videre frem.

Desværre for os fik vi en måned for sent besked om Neermanns opbrud. Havde han og vi haft viden herom i den tidlige forsommer, kunde vi i hans sted have fået Børge Haugstrup, som vi kender godt og har fået stor tillid til. Haugstrup, som nu i sommer har deltaget i den

nordiske Geneve-højskoles kursus, og som andet steds i denne bog fortæller om denne skoles ophold på en hollandsk højskole, havde inden sin udrejse givet tilsagn om fra november at overtage en lærergerning ved Uldum højskole. Vi vil også gerne her takke Haugstrup for det samvittighedsfulde og dygtige arbejde, han har udført her; det blev meget påskønnet af eleverne. Vi vil ikke mindst takke Børge Hastrup for det trofaste sind, han altid har vist sine medarbejdere og vort hjem. Vi har tro til, at han vil blive en særdeles god tjener i den danske højskole, hvor hans virkeplads end måtte blive.

Til den kommende vinter knyttes to unge lærere til Vallekilde: Henry Hansen og Per Skar. Henry Hansen, hvis far er tømrermester i København, var som student elev her en hel vinter; han har siden taget lærereksamen fra Tønder, har derefter været i Finland med Fredsvennernes hjælpearbejdere; han har siden sin elevtid været stærkt knyttet til Vallekilde, og både han og vi glæder os nu til vinterens samarbejde. Per Skar er ældste søn af for-

Gården

stander Marius Skar, Stevns højskole; han er student og har taget den store handelseksamen; Per Skar har som i sin tid sin far været elev på den udmærkede engelske højskole Fircroft og har i det hele god forbindelse med den engelske højskoleverden, hvad der passer os særdeles godt her i Vallekilde; han har nogen tid undervist på sine forældres skole. Med en ret stor kreds af erfarne lærere og de to unge ser vi med glad forventning vinterskolen i møde.

Under min omtale af lærerkredsen bør jeg også nævne, at Ane Margrethe den 14. september holdt bryllup med Niels Steffensen. Festen blev holdt i hendes hjem i Simmerbølle på Langeland »med fryd og megen glæde«. Brudeparret havde ønsket alle Ane Margrethes kolleger i lærerkredsen med, og vi deltog i den meget smukke bryllupsfest.

Niels Steffensen var i sin tid elev her, har senere i flere år været Hans Triers betroede førstemand i det store land- og havebrug. Nu ejer han en maskincentral.

Mod Vejrhøj

Han og Ane Margrethe bor i »Solvang«. Selv om Ane Margrethe er blevet husfrue, er det hensigten, at hun stadig skal lede gymnastikken på sommerskolen.

Vi har også i dette år haft fuldt hus, 124 på vinterskolen, 141 på sommerskolen. I den sidste uge af oktober fik vi nogle frameldelser og var på det sene tidspunkt ude af stand til at supplere op med de sidste 5—6 pladser. Da vi i april overtog »Solvang«, fik vi herved plads til 7 elever flere. I dag, den 20. oktober, er der tilmeldt 132 karle til den kommende vinterskole.

På vinterskolen kom vi snart ind i den gode arbejds-gænge; men jeg vil dog fremhæve, i hvilken påfaldende grad de fleste karle voksede i ansvarsbevidst modenhed med hensyn til udnyttelse af fritiden, alt som vinteren skred frem. Mens underholdningstrangen var fremherskende i fristunderne i vinterens begyndelse, dannede karlene efter jul den ene samtalegruppe efter den anden, og de allerfleste blev på en sund måde optaget af

På Vejrhøj

at finde klarhed over personlige og samfundsmæssige spørgsmål. Det var en glæde for os i lærerkredsen at følge denne udvikling. Det er forståeligt, om de unge fra gymnastik- og ungdomsforeningerne, hvorfra vi jo får langt de fleste af vore elever, finder lyst til den afslapelse, som en munter og harmløs underholdning kan give. Men det er ikke godt, om underholdningsbegæret får overvægt. Og man må da glæde sig, når et virkeligt arbejde med alvorlige problemer fanger de unges sind, også i de mange timer, de unge selv må administrere tiden. Det er ikke det ringeste ved højskolen, om den stiltfærdigt kan bringe sådane klimatiske forhold til veje, at de unge overladt til sig selv spørger om virkelige værdier og gennem alvorligt arbejde søger at komme i personligt forhold til disse værdier.

Møder. Vi har i årets løb indbudt til eller givet hus til en række møder. Egnens andelsfolk samledes således her den 11. november. Forstander Godsk fra Andelskolen talte om »Økonomisk samarbejde«, handelsmini-

Ane Margrethe, Anne Lise

ster Krag om forsyningssituationen og jeg om C. D. F. Reventlow (i anledning af 200 året for hans fødsel), en lang forhandling førtes i forbindelse med de to første foredrag, og Stavnsbåndsfilmene vist i tilknytning til det sidste foredrag. Den 16. december talte forstander Kofoed om »Unge, som ingen kender« og filmen »En ung mands skæbne« vist. De fleste har vel efterhånden et overfladisk kendskab til Kofoeds store sociale arbejde blandt samfundets ulykkeligst stillede; men det er gripende at få virkelig besked om dette store arbejde, der udføres i kærlighed og med fremragende praktisk dygtighed. Fru Borghild Harmer talte for eleverne 19. og

20. januar om norsk litteratur. 23. januar havde vi det sædvanlige delingsførermøde. Forstander Ernst Fink, Høng, talte om Europas åndelige arv. 26. januar talte Jørgen Bukdahl for eleverne om andelsbevægelsen og ved månedsmødet om aftenen om øst-vest og Nordens stilling. Allerede den 28. januar havde vi atter en fremmed taler, denne gang den danske højskoles gode ven, dr. Frits Wartenweiler, der fortalte om sit hjemlands forhold. Efter de mange og stærke indtryk, som talerne udefra gav os, trængte vi til samling om et roligt skoleliv. Søndag den 13. februar havde vi et hyggeligt besøg af Københavns højskoleforenings gymnaster; de kvindelige gæster viste gymnastik under fru Kate Petersens dygtige ledelse, og vore karle måtte også i ilden. I fastelavnen var de fleste af eleverne i København. Killemose og Vald. Nielsen ledede som sædvanlig turen, og karlene, som fik utroligt meget set, kom hjem meget glade for de to udbytterige, men meget trættende dage; de var fulde af beundring for deres energiske ledere, som ordentlig havde trukket dem igennem. Hverken ledere eller følgesvende var dog mere trætte, end de med toppræstationer kunde deltage i skolefesten mandag aften. Ud på aftenen brød en voldsom snestorm løs, men alle vore gæster kom dog vistnok hjem i god behold. Dagen derefter var vejene her omkring ufremkommelige, hvad jeg erfarede tydeligt nok tirsdag aften, da jeg kom fra møde i Odense. Køreturen dertil om morgenen havde været vanskelig, men hjemturen blev meget vanskelig, og den endte da også med, at jeg sad uhjælpelig fast i en mægtig snedrive.

En særlig oplevelse, som nogen af os fik i vinterens løb, vil jeg gerne have lov at nævne. Fra 3. til 8. marts opholdt 7 af vore elever (3 sommerpiger og 4 vinterkarle), Anna og jeg os på Sörängen folkehøjskole, som er vor svenske venskabsskole. I årsskriftet fra 1947 har

Sangkoret

Neermann fortalt udførligt om den svenske højskole; her vil jeg kun fremhæve, at vi danske blev mødt med en så hjertelig godhed fra alle sider på Sörängen, at besøget blev en uforglemmelig oplevelse. Jeg tror, vi har fundet den rette form for disse lærer- og elevudvekslinger, og vi vil gerne fortsætte dermed i kommende år.

Den 27. marts havde vi skoleafslutningsfest på sædvanlig måde; mange forældre og mange af egnens folk gav møde. Den 30. marts sluttede vi vinterskolen.

I april foretog Anna og jeg en rejse til Italien. Vi føler en særlig grund til at nævne denne rejse her. At den blev foretaget er nemlig jeres skyld. Ved vort sølvbryllup i fjor modtog vi så mange gaver, at vi var helt overvældede. Vi var meget taknemmelige, men egentlig også lidt flove ved det. Imidlertid kom vi jo da ind i hverdagen igen og var meget tilfredse med det. Men der kom mere. Så sent som nytårsdag kom Troels Sams og

Den faste stab. Efteråret 1949

Killemosen med den besked, at gamle elevers gave foruden det herlige flygel og værdifulde bøger også bestod i en pengegave, som skulde bruges til en rejse. Se, det vidste vi ikke, da vi udsendte sidste årsskrift, og derfor må vi nu igen i år rette en hjertelig tak til jer for gaven og især for den godhed, som ligger bag den.

Vi rejste da på en 14 dages tur til Italien. Den udfærd glemmer vi aldrig. Vi havde forud bestemt, at vi ikke på hæsblæsende turistvis vilde fare fra sted til sted. Vi vilde gerne møde to ting: Italiens natur og den store kunst, men begge dele i begrænset omfang. Jeg skal slet ikke fortælle om rejsens enkeltheder, men kun nævne, at vi først slog os ned i en lille by, Torno, ved Comosøen, og herfra foretog vi lange og herlige bjergvandring, eller vi hvilede ud på sejlture over Comosøen. Dette ophold i en storslået og vidunderlig skøn natur står for mig som det bedste ved den lange rejse. Siden var vi i Firenze og glædede os over den store renaissancekunst.

Skolen set fra øst

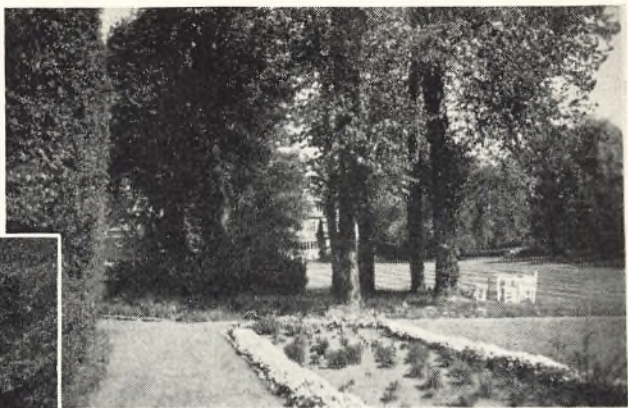

Langs den høje hæk

Skolen set fra syd

Ud:

Lindelysthuset

Solvang

gangen

Æbletræerne blomstrer

„En skærsommernatsdrøm“, I akt

„En skærsommernatsdrøm“, Alfernes dans

Hvor på jorden finder man så megen ædel kunst i billeder, skulptur og bygninger samlet på eet sted?

Til april overtog vi ansvaret for »Solvang«. Ifølge skødet på højskolen af 1923 blev det ordnet således, at »Solvang« ved Sigrid og Povl Hansens død skulde overgå til højskolen til en fastsat pris. Da fru Sigrid heldigvis fremdeles er i bedste velgående, er hun stadig ejer af »Solvang«; da hun i mange år har boet i København, har hendes yngste søn og hans familie beboet »Solvang«, men Nies Trier Hansen har nu overtaget et mindre landbrug på Vallekilde mark, og skolen har så overtaget »Solvang« på uopsigeligt lejemål. Der var meget at gøre i stand ved huset; den gamle sidelænge blev i april nedbrudt, og huset fik udvendig som indvendig en ret omfattende istandssættelse. »Solvang« er nu et godt og meget smukt hus. Som før nævnt bor Ane Margrethe og Niels Steffensen i stuelejligheden, mens nogle elever optager værelserne ovenpå.

Inden vi noget pludseligt kom i gang med »Solvang«, havde vi påtaget os et andet og større foretagende; vi havde påbegyndt arbejdet med opførelse af en lærerbolig oppe på Møllebakken. Det nye hus ligger nær skellet mellem Hans Trier Hansens og højskolens jord med udsigt mod syd udover den store have og Svinninge vejle; det har fået en ganske herlig beliggenhed. Den meget rummelige kælder blev udgravet sidste vinter og i april; i maj begyndte støbearbejdet, og huset har så efterhånden taget skikkelse i sommerens løb; det er langt fra færdigt og bliver ikke rede til beboelse foreløbig. Et billede af huset og en nærmere beskrivelse af det må derfor helst vente til næste årsskrift. Men begge foretagender på een gang har unægtelig oversteget vore kræfter, og vi spejder nu efter at opnå et ret stort lån et eller andet sted.

Vi har i år haft en dejlig høst i mark og have. Det har været en fryd at se de bugnende afgrøder på marken og frugtens vækst på buske og træer. For skolens økonomi er mark og have af største værdi, og jeg forstår næsten ikke, hvordan skoler uden sådanne hjælpemidler klarer disse års vanskelige økonomi. •

Sommerpigerne ankom 3. maj. Der er tradition for, at vi deltager i Vallekilde-Hørve kommunes frihedsfest den 5. maj. Mødet holdtes ved frihedsstenen i Hørve. Talerne var folketingets formand, J. Bomholt og forstander Kr. Kristensen fra Sydsjællands landbrugsskole. Om aftenen sang statsradiofoniens pigekor; i denne sidste del af festen deltog kun få fra højskolen, da der desværre ved afentide udbrød et voldsomt uvejr, som holdt os inden døre. 7. maj, på fire års dagen for Norges frihed, talte lærer Eide om norsk idrætsliv og viste en film fra Holmenkollen. 15. maj talte fru Anna Kjems fra Harreslev om sydslesvigske tilstande. 6. juni holdt vi også her fest for vor hundredårige grundlov; de omliggende kommuner indbød sammen med Vallekilde højskole til mødet, men sognerådene havde venligst overladt det til mig at tilrettelægge mødets program. Efter min velkomst talte direktør for nationalmuseet, dr. Poul Nørlund om 1849 og 1949, derefter talte legationssekretær ved det britiske gesandtskab i København mr. Metcalfe om grundtræk i engelsk forfatningsliv. Om aftenen fik vi en strålende oplæsning af Holger Gabrielsen.

I juni og juli kom den store invasion af gæster, foreninger og udlændinge; disse mange besøg tager naturligvis både tid og kræfter, men de kan undertiden også være meget inspirerende og lærerige. Jeg skal af de mange kun fremhæve et par enkelte besøg, der dog var af en sådan karakter, at de ikke følte som fremmedes besøg, men gode venners tilslutning til vort skoleliv. I

Løven (Killemose)

den sidste uge af juni kom rektor Hilding Sallnäs, fru Elsa Sallnäs, magister Bertil Nygreen og 6 elever fra Sörängen folkehøjskole for at gengælde vort vinterbesøg på den svenske skole. Vore svenske venner oplevede en dansk midsommer under de lyseste omstændigheder. Hilding Sallnäs holdt sine ypperlige foredrag over moderne svensk litteratur, Bertil Nygreen læste svenske digte og sang sig ind i svenske og danske pigehjerter, og de 6 unge fra Sörängen fandt sig hurtigt gode kammerater blandt vore sommerpiger. Det var ikke tilsigtet, men tilfældigt, at svenske-besøget faldt sammen med en række festligheder her: sankthansblus med efterfølgende

Puk (Hanne Kjems)

jordbærgilde, andelsteaterets fremførelse af »Ambrosius« herude i haven, »fætterballet«. Det var egentlig for meget, men skolearbejdet blev dog passet uden slinger. Efter vore svenske venners besøg gled vi atter ind i en rolig periode, og det var nok heldigt. Senere på sommeren havde vi besøg af højskolelærer Rune Birkeland og fru Anna Margrethe Birkeland fra Fana folkehøjskole i Norge; de to gled også på den hyggeligste måde ind i vort dagligliv, Rune Birkeland holdt foredrag for os, og gennem samtaler med de to lærte vi en del om den unge norske højskoles tanker.

Der kunde være grund til at omtale mange andre værdifulde besøg i årets løb, f. eks. statskonsulent ved

„En skærsommernatsdrøm“, Rendegarn

„En skærsommernatsdrøm“ (Håndværkerne forbereder skuespillet)

Menuetten

det britiske undervisningsministerium, mr. Jackson, og hans ledsagers visit her; de kom hertil sammen med statskonsulent Johs. Novrup, ligeledes besøget af departementschef, dr. Arnon fra den ny stat, Israel. Men jeg må nøjes med at sige, at vi var meget glade for disse værdifulde besøg som for de ovenfor nævnte nordiske.

Den 19. juni deltog vi på sædvanlig måde i Holbæk amts østre gymnastikforenings fest ved Høve strand. Vort store pigehold afsluttede som tidligere eftermiddagens mange opvisninger af kredshold. Vi har også haft de sædvanlige udflugter til Vejrhøj og Dragsholm, til Sejro (med en mindre flok) og storturen til København. Denne fandt sted 5. juli. Vi kørte kl. 5 morgen hjemmefra i store rutebiler og var ved Grundtvigskirken kl. 7,30, hvor vi sang morgensang. Vi fulgte i det væsentlige tidligere års program: Ryvangen, Langelinie, Christiansborg, Rådhuset, et par fritimer, for at slutte ude i Dyrehaven ved friluftsteateret, hvor vi så det skønne og meget romantiske festspil: Der var engang.

Korskirken og præstegården

Menuetten

Kl. 1 var vi atter hjemme, dygtig trætte, men meget glade for en helt igennem vellykket tur.

Hilding Sallnäs sagde til mig: der er to ting ved dine elever, som griber mig: deres intense lytten og deres hengivelse i sangen. Det er vistnok rigtigt. Højskoleelever kan lytte, og det er i alt fald en god forudsætning for åndelig påvirkning. Det er en stor glæde at erfare; men dette forhold bør så også kalde på stor ansvarsfølelse på den anden side talerstolen. Der har somme tider været udtalt ængstelse for, at højskoleungdoms receptive karakter skulde medføre en vis passiv holdning; den fare er vel ikke udelukket. Men en intens lytten kræver dog et betydeligt arbejde, og det er da også erfaret, at »drengene, der lytte, går ud som mænd«. Måtte det være og blive sandheden om vore modtagelige drenge og piger i foredragssalen.

Juli måned stod for en stor del i elevmødetravlhedens tegn. Det er et meget stort arbejde at føre et elevmøde sejrrigt igennem; det fordrer en god vilje og

samarbejdshedsånd hos lærere som elever. Det erfarede vi igen til fulde på glædelig måde i år. Lørdag aften den 16. juli, da det store elevmøde begyndte, talte Neermann i foredragssalen, senere dansede ca. 50 piger »Menuetten« under Ane Margrethes ledelse og til sidst sang sangkoret under Neermanns taktstok. Søndag morgen samledes vi til gudstjeneste i Korskirken, efter middagsbordet skulde jeg have talt i haven, men en voldsom regnbyge holdt os inden døre, hvor det ved hjælp af højtaleranlæg vistnok lykkedes de fleste at høre. Da det atter blev fint vejr, kunde gymnastikken vises og sangkoret høres ude i haven.

Om aftenen fremførte vi Shakespeares strålende skuespil »En skærsommernatsdrøm«. Scenen var Egehøj, den bedst mulige, tilskuerne var godt placerede på Egebjerg. Det var Inga og Valdemar Nielsen, som havde påtaget sig det uhyre arbejde at instruere, både de mange enkelte og samspillet, og endda havde de to et par af hovedrollerne. Jeg gør mig gerne til de over tusinde tilskueres talsmand, når jeg takker de to instruktører. Ved elevers, gode venners og medlæreres hjælp blev det store værk ført igennem i den muntre festens og poesiens ånd, hvori det er skrevet.

Den følgende tirsdag skulde vi på sædvanlig måde have »En aften på højskole«, men det dårlige vejr voldte, at vi måtte aflyse, og det var meget beklageligt. En del af egnens folk fik dog lejlighed til dagen efter, forældredagen, at se pigernes gymnastik og skuespillet.

Derefter fik vi en række rolige dage, inden vi den 30. juli sluttede en lykkelig sommerskole, som vi ser tilbage på med glæde og stor taknemmelighed.

Først i august havde vi møde med »Grundtvigsk konvent af 1916«, som vistnok trods det ublide vejrlig blev et godt møde; det var i alt fald et lødigt program, der blev indbudt på.

Omkring 1. september deltog de fleste i lærerkredsen i det store nordiske højskolemøde på Sörängen i Sverige. Dette møde med godt 400 nordiske kaldsfæller blev en lys og uforglemmelig oplevelse for os.

18.—20. september holdt vi efterårsmøde med sædvanlig stor tilslutning. Ordførerne var biskop H. Øllgaard, fhv. finansminister Thorkil Kristensen, pastor Bent Moestrup, professor Skydsgaard, højskolelærer Poul Engberg, stiftsprovst H. Drejøe, Vald. Nielsen og Uffe Grosen. Søndag aften sang operasanger Frantz Andersson, mandag og tirsdag læste henholdsvis fru Anna Sophie Seidelin og fru Louise Jørgensen.

Gelting-Hansen har desværre været syg det meste af sommeren. I forsommeren måtte vi hjælpe os på mere tilfældig måde; men midt i juni fik vi som midlertidig præst tidligere stiftsprovst Hans Drejøe, der så har været valgmenighedens præst indtil midten af oktober, da Gelting-Hansen heldigvis igen kunde optage sit arbejde. Drejøe og fru Drejøe faldt vistnok godt til her i Vallekilde; i alt fald er vi Drejøe meget taknemmelig for den gode hjælp, han gav os i en vanskelig situation. Hans forkyndelse i Korskirken kan vi næppe glemme, og heller ikke manden selv. Selv om Drejøes virketid her var forholdsvis kort, vil hans navn for mange af os naturligt føjes til rækken af gode præsters navne, som har været knyttet til Korskirken.

Den 5. november 1948 døde fru Ingeborg Appel; hun var i 1885 elev hos Ernst Trier; hun viste gennem de mange år Vallekilde højskole sin taknemmelighed og godhed. Jeg finder det godt, at Ingeborg Appel, som var æresmedlem af Vallekilde højskoles elevforening, andetsteds i denne bog mindes udførligt i den artikel, som hendes bysbarn og elev, Valdemar Nielsen, har skrevet.

Mads Peter Klink, som ligeledes i sin ungdom var elev hos Trier og siden i mange år knyttet til højskolen,

Ragnhild Bonde

døde efter lang tids svagelighed den 15. januar, vistnok helt mæt af dage; han levede inderligt med i Kors-kirkens liv og bevarede sin ungdoms kærlighed til Vallekilde højskole.

Til slut skal jeg viderebringe det vemodige budskab om Ragnhild Bondes død den 11. februar.

Ragnhild Bondes barndomshjem var i Lyngaa ved Hadsten, hvor hendes forældre ejede en gård; hun blev i sin tid elev på Vestbirk højskole og kom senere på Askov. Gennem sit hjem og ved disse skoleophold fik hun kærligheden til højskolen styrket; hendes gamle mor, der endnu lever, er Vallekilde-elev fra 1888. Ragnhild

Bonde tog efter Askov til Silkeborg seminarium, hvor hun som det højt begavede og arbejdsdygtige menneske, hun var, naturligvis klarede opgaven med glans.

Ragnhild Bonde kom til Vallekilde til maj 1930 som stedfortræder for Bodil Lange, der nogen tid havde være syg og derfor ikke så sig i stand til at hjælpe os denne sommer. 1932 kom hun igen, og hun var nu i en lang række somre vor højtskattede medarbejder. Ragnhild Bonde blev meget afholdt af elever og medarbejdere. Og det er forståeligt; for hun var jo en fremragende dygtig lærerinde, levende og munter, kundskabsrig og stadig spørgende, men først og sidst holdt hun af de unge, som med stor hengivenhed fløkkedes om hende. Som medarbejder og som vort hjemms ven stod hun højt, et trofast og åbenhjertigt menneske, som aldrig gik krogveje, og som afskyede al smålighed. Hendes helbred var svagt, men uden at kny eller klynke fulgte hun tappert sin vej, til sygdommen helt overmandede hendes sidste rest af kraft. Ragnhild Bonde elskede højskolegerningen; med et stærkere helbred og mulighed for en mere samlet arbejdsindsats vilde hun have sat sig endnu dybere spor, end hun gjorde i højskolen; thi denne har sjældent haft bedre begavde og mere helljertede tjenere end hun.

Ragnhild Bonde blev stedt til hvile på sin hjemegns kirkegård den 17. februar. Herfra Vallekilde fulgte Anna Grosen hendes bære.

Til allersidst vil jeg gerne sige jer alle tak for året, der svandt. Og alle vi, som har vor gerning her ved Vallekilde højskole, beder jer modtage en hjertelig hilsen med ønsket om en god jul.

Uffe Grosen.

Marie og Christian Larsen

Søndag den 26. september 1948 døde tømrermester Christian Larsen, Slagelse; nogle år forud var hans hustru afdøet ved døden. Marie og Christian Larsen havde været elever her på Vallekilde højskole i begyndelsen af 1890'erne, og de havde begge bevaret en stor kærlighed til folkehøjskolen og megen godvilje mod Vallekilde, hvad bl. a. har givet sig udtryk i, at de ved testamentarisk bestemmelse har oprettet et legat («Ernst Triers mindelegat ved Marie og Christian Larsen»), der væsentligst skal anvendes til støtte for uformuende elever, der søger ophold på Vallekilde folkehøjskole. Legatets kapital er 50.000 kr.

Christian Larsen var født i Forlev i 1869; han lærte til tømrer, kom på Vallekilde højskole og blev siden tømrermester i Slagelse, hvor han oparbejdede en meget stor og anset forretning. Christian Larsen var stærkt interesseret i sin bys trivsel, han var en tid medlem af Slagelse byråd, ligesom han i en periode var leder af sine kaldsfællers organisation; han var en varmhjertet mand, som var taknemmelig for at måtte være med i det folkelige og kirkelige arbejde, han i sin ungdom blev ført ind i. Han fortalte mig kort før sin død, at hans afdøde hustru på dødslejet havde mindet ham om deres tidligere aftale om at hensætte en del af deres kapital til et legat knyttet til Vallekilde folkehøjskole. Dette er nu sket. Legatfundatsen er vel endnu ikke i orden i alle enkeltheder. Men jeg vil gerne på Vallekilde højskoles vegne udtrykke vor taknemmelighed for to gamle elevers storslåede gave.

Uffe Grosen.

Sidste skoleårs elever.

Vinterholdet 1948—49.

Almind, Henry, Ungstrup, Kjellerup.
Andersen, Anders Peter, Hårup, Hjortshøj.
Andersen, Nygaard Rytter, Ø. Uttrup, Ålborg.

Barslund, Henning, Kongsgård, Hjerm.
Bertelsen, Andreas Peter, Rebbøl, Bolderslev.
Bonnichsen, Etlef, Gelstoft, Arnum.
Buch, Jørgen, Fillerup, Odder.
Bugge, Knud Eyvin, Tokkekøbsvej 25, Lillerød.
Byskov, Peder, Sdr. Byskov, Gudum, Bur.

Christensen, Arne Hindballe, Hygumskov, Sdr. Hygum.
Christensen, Carl Foged, Sevel, Vinderup.
Christensen, Harald, Hauer, Muldbjerg.
Christensen, Peter, Højgård, Rud, Hadsten.

Daugård-Peters, Jacob, Damhus, Ribe.
Dohn, Ove, Robstrup, Grenå.

Fjeldbo, Henning, Malling.
Frederiksen, Tage Egekær, Egekærgård, Skamstrup, Mørkøv.
Friis, Anker, Vinten, Lund.

Grosen, Knud, Vestervang, Skæring, Hjortshøj.
Grosen, Niels Ebbe, Skæring, Hjortshøj.

Hansen, Ib, Åsgård, Høve, Dalmose.
Hansen, Jens Jørgen, Engelsholm, Randers.
Hansen, Karl Kristian, Bringård, Førlev, Haslev.
Hansen, Mads Peter Sølvtoft, Engvanggård, Knarreborg.
Hansen, Verner Wied, Carlshøj, Holse St., Fyn.

Hjort-Gregersen, Søren, Forum, Guldager.
Høgh, Svend, Karlby, Hornslet.

Iversen, Egon, Lynghøjgård, Liitrup, Esbjerg.

Jakobsen, Asmus, Lyhne, Ølgod.

Jakobsen, Holger, Gylling.

Jensen, Brogaard Jørgen, Stangagergård, Ørslevvester,
Fjenneslev.

Jensen, Børge, Sølinge, pr. Pederstrup.

Jensen, Børge, Uggerløse, Kalundborg.

Jensen, Egon Lemmer, Gunnisgård, Andi, Mørke.

Jensen, Tage Lemmer, Gunnisgård, Andi, Mørke.

Jensen, Gunnar, Getterup Mark, Hobro.

Jensen, Hans, Billum.

Jensen, Ib Asmark, Asmark, Gerlev, Jylland.

Jensen, Jens Bay, Store Nørlund, Ejstrupholm.

Jensen, John Damgaard, Nr. Søby, Fyn.

Jeppesen, Johannes, Lilkjær, Hee.

Jeppesen, Sirich, Rottarp, Outrup.

Johannessen, Karl, Ladelund, Arden.

Johansen, Bent, Ugledige, Allerslev, Sydsjælland.

Jonzon, Robert, Box 31, Kyrktåsjö (Angermanland), Sverige.

Juul, Folmer, Hesselballegård, Ormslev.

Jørgensen, Jørgen Lyders, Øsbjerggård, Mørkøv.

Jørgensen, Verner, Nørregade 47, Vemb St.

Karlsen, Hans Gunner, Kellerup, Ringe.

Karlsen, Peder Edvard, Kellerup, Ringe.

Klausen, Arne, Søgård, Ravnning.

Knudsen Laurids Lassen, Egebæk, Hviding.

Kristensen, Regnar Dan, Lenelyst, Bindeballe.

Krogh, Aage Johannes, Arnum.

Kronborg, Harding, Lerupgårds Mark, Skovsgård.

Kærgård, Anders, Krovgård, Lyby, Skive.

Larsen, Børge Keld, Hjertebjerg, pr. Stege, Møn.

Larsen, Ejgil Erik, Høng.

Lassen, Heinrich, Kønholt, pr. Thumbby, Sydslesvig.

Laursen, Laurits, Voldum, Randers.

Lisbjerg, Harry, Idom, Holstebro.

Ludvigsen, Børge, Otto Pedersen, Skællebjerg.

Lycke, Peter, Barsmark, Løjt Kirkeby.
Lysdal, Harald Dalsgaard, Rettrup, Skive.

Madsen, Arne, Krohusene, Føllenslev.
Mamsen, Peter Ludvigsen, Bakkegård, Møgeltønder.
Mathiesen, Nikolaj Christian, Smedager, Bolderslev.
Mey, Karl, Matthias Claudiusstr. 3, Husum, Sydslesvig.
Mikkelsen, Chresten Kusk, Ny Spøttrup, Spøttrup St.
Mikkelsen, Erik Bjerremand, Barrit.
Mortensen, William Dalsgaard, Vævergården, Gedsted.
Mølbak, Folmer, Lendum Mejeri, Sindal.
Møller, Asger, Bjergby Erslev, Mors.
Møller, Knud, Stensved.

Nielsen, Arne Klaus, Jernkær, Ribe.
Nielsen, Børge, Kirkeskov, Ullerslev, Fyn.
Nielsen, Erik, Høve, Dalmose.
Nielsen, Holger Lautrup, Toldstedgård, Troldkær, Jels.
Nielsen, Niels Ladegård, Hjordkjærgård, Østerbording.
Nielsen, Ole, Meldgård Måbjerg, Holstebro.
Nielsen, Poul, Kærgård, Kyndby, Krogstrup.

Olesen, Frede Qvistgård, Bjergby, Hjørring.
Olesen, Poul Winther, Lundgård, Bangsbo, Læsø.
Olsen, Børge Geert, Kelleklinte, Jerslev.
Olsen, Svend Richard, Åvang, Lejre.
Olsen, Vagn Aage, Vørslev St.

Pedersen, Erik Nymann, Kildegård, Herluimagle.
Pedersen, Hans, Skovby, Als.
Pedersen, Henry Sivkjær, Østerbyhus, Møborg.
Pedersen, Jens Dalby, Dalby, Gjern.
Pedersen, Jens Verner, Pårup, Skovsgård.
Pedersen, Jørgen Boholm, Boholmsgård, Enderslev, Hårlev.
Pedersen, Poul Boholm, Boholmsgård, Enderslev, Hårlev.
Pedersen, Knud Friss, Farrislund, Vamdrup.
Pedersen, Knud Verner, Svendstrup, Hammel.
Pedersen, Theodor, Ågård, Hodde, Tistrup.
Petersen, Frode Smedegård, Lee, Bjerringbro.

Rasmussen, Carl, Dalager, Bjælkerup, Storehedinge.
Rasmussen, Gunnar Riis, Skovgård, Fjellerup, Fyn.

Rasmussen, Poul Hasling, Tjæreby, Haslev.
 Rasmussen, Poul Landtved, Bladstrup, Kappendrup.
 Rasmussen, Villy, Amtrup, Studsgård.

Sandborg, Svend Aage, Løvel, Viborg.
 Sandgård, Sven Evald, Sandgård, Ørre, Herning.
 Sejthen, Niels Erik, Krogstrup, Snejbjerg, Herning.
 Skindballe, Walther, Ny Søby, Landet, Svendborg.
 Skov, Truels, Nørremarken, Ribe.
 Stadsgaard, Jens Nielsen, Stadsgård, Skjød, Hadsten.
 Stampe, Kristen, Velling, Lem St.
 Stein, Henning, Grønnebæk, Rødding.
 Stender, Eigild, Villa Ejfas Klemensker, Bornholm.
 Sørensen, Alfred Knud, Treja, Sydslesvig.
 Sørensen, Ejner, Nørre Vinge, Onsild.
 Sørensen, Henry, Skovvnjen, Arden.
 Sørensen, Holger, Rindum, Ringkøbing.
 Sørensen, Vagn Nyborg, Vindblæs, Havndal.
 Sørensen, Vagnar, Vorde, Løgstrup.

Thorup, Jens, Pederstrup, Assedrup.

Uhre, Rudolf Borgen, Uhregård, Tistrup.

Vestergård, Jens Christian, Stenild, Hobro.
 Villumsen, Oskar, Langemarksgård, Gudum, Slagelse.
 Voigt, Helge, Stenbækgård, Vig.

Wincents, Hans Peter, Tordenskjoldsgade 5, 1. Sal, Slagelse.
 Winther, Frode, Grejs, Grejsdal.
 Årup, Niels Frandsen, Velling St.

Sommerholdet 1949.

Albrechtsen, Ellen Ruth, Søndergade 35, Viby Sj.
 Almtorp, Lizzie Rantzau, Dannebrogsg. 1, 3. S. tv., Københav
 n V.

Andersen, Elly, Nr. Vium, Trolldhede.
 Andersen, Else, Ærtebjerg, Tjæreby.
 Andersen, Else, »Lykkegård«, Søndersø.
 Andersen, Gudrun Marie, Hylke.
 Andersen, Helga, Lundum Vestergård, Lundum St.

Andersen, Magda, Lindeballegård, Gadbjerg St.
Arneborg, Anna, M. O., »Fennegården«, Arnborg, Herning.

Balle, Kirsten E. Odgård, Todsø, Nykøbing Mors.
Bertelsen, Gertrud, »Grønhøjgård«, Rørbæk St.
Bilde, Edith, Karlby, Voldby, Djursland.
Bjerre, Bodil, Vester Grønbæk, Tvis.
Bjerre Karen, »Gade«, Sir, Holstebro.
Brorsen, Karoline. Brøndlund, Gabøl.
Bønnerup, Edith Kirsten, Karlby, Voldby, Djursland.

Christensen, Gunhild, Knækkeborg, Skelhøje.
Christensen, Jenny Grete, Jordbrovej 8, Århus.
Christensen, Marie, Lysgård, Skelhøje St.
Christiansen, Eva, Voldbjerg Mark, Hee.
Christiansen, Gerda, Vester Tveden, Jerslev, Brønderslev.

Dejn, Elisabeth Sørensen, Grenåvej 320, Risskov.
Dissing, Ane Lise, Bjørnsbo, Tårs, Vendsyssel.
Ditlevsen, Else, Tved, Knebel.

Eriksen, Inger, Ladeland, Brørup St.

Frandsen, Kamma, Kløvested, Borup.

Gindeberg, Ellen Margrethe, Åle, Jylland.

Hansen, Birgit, Ørgård, »Mosegård«, Hyllested.
Hansen, Noe Birthie, »Bækkelund«, Linde, Naur.
Hansen, Ebba, Visse, Gug.
Hansen, Else, Gjesing, Auning.
Hansen, Erna Schandorff, »Veisgård«, Tølløse.
Hansen, Esther Ingrid, »Skovlej«, Blans, Avnbøl.
Hansen, Grethe Houstrup, Kundby, Sandby.
Hansen, Karen, Bispensgade 30 B, Hjørring.
Hansen, Lilian, Nr. Broby St.
Hansen, Nanny, Lintrup, Lintrup.
Hansen, Rebbekka Vera, »Bækkelund«, Linde, Naur.
Hansen, Ruth, »Hedely«, Lamdrup, Fyn.
Hansen, Ulla, Friis, Alrø Præstegård, Horsens.
Henriksen, Gerda Hvidberg, Årslev St., Fyn.
Hervik, Ingeborg, »Egedal«, Vallekilde.

Hindhede, Tove Dyrholm, »Søndergård«, Ølstrup, Ler-
vang St.

Hjelholt, Elisabeth Lorentz, Langå, Rygård.

Hjortshøj, Inga, Todbjerg, Hjortshøj.

Hovdreg, Kirsten, Elkenøre, Sdr. Ørslev, Falster.

Iversen, Petra, Overlund, Naur.

Jensen, Anna, Lunde St., Jylland.

Jensen, Bodil Marie, »Vesterhaven«, Lendum, Sindal.

Jensen, Edith, Oddense, Balling.

Jensen, Ellen Margrethe, »Albæk«, Lendum, Sindal.

Jensen, Else, »Sønderborg«, Hjortshøj St.

Jensen, Esther, Nr. Kongerslev.

Jensen, Jakobine, Nr. Lyndelse, Årslev St.

Jensen, Rigmor, Stauns, Tranebjerg, Samsø.

Johansen, Helga, Olling, Sdr. Hygum.

Johansen, Kirstine, Gredsted, Gredstedbro.

Jørgensen, Ellen, »Kildedal«, Ravndrup, Kværndrup.

Jørgensen, Gerda Ribjerg, Høve, Dalmoose.

Jørgensen, Marie Kjær, Kellerup, Ringe.

Jørgensen, Tove Rabølle, »Skovbakken«, Brenderup, Fyn.

Karlsen, Birte, Ollerup, Bredsten, Vejle.

Kildahl, Bodil, Dolmer, Grenå, Djursland.

Kirkegård, Annelise Jensen, Lyne, Ølgod.

Kirkeløkke, Margrethe, Havndrup, Pederstrup, Fyn.

Kjems Simonsen, Hanne, Fæsted, Sdr. Hygum.

Kjær, Edith, Bisgård Mark, Tranebjerg, Samsø.

Knudsen, Elisabeth Rabølle, Sdr. Åby, Ejby St., Fyn.

Knudsen, Maria, Nørregade 53, Vejen.

Knudsen, Martha, Ny Hvidegård, Hjørring.

Kristensen, Anna Thybo, Dallerup, Toustrup St.

Kristensen, Dagny, Dyreby, Henne.

Krogh, Kamilla Tornhøj, Gislev Holme, Gislev, Fyn.

Larsen-Dam, Else, Anderup, Søhus, Fyn.

Larsen, Irma, Smidstrup Skole, Vrå.

Larsen, Thora Kjær, Grønnegyden, Søhus, Fyn.

Laursen, Anne Lise Høj, Fårup »Elleg.«, Voldum, Randers.

Laursen, Nanna, »Ågård«, Hornborg, Flemming, Jylland.

Laursen, Juliane, »Hellerupgård«, Spøttrup St.

Lund, Gurli, Dorthæa, Rousthøje, Varde.
 Lund, Lydia Vibekke, Rousthøje, Varde.
 Lund, Petersen, Vita, Tingslemark, Højby Si.
 Lundager, Metha, Borbjerg, Holstebro.
 Lundby, Else, Højvang, Langå.

Madsen, Anna Kathrine, Gjellerup, Åbyhøj.
 Madsen, Edith, Thorsted, Thisted, Thy.
 Madsen, Stine, Kroghede, Spjald, Jylland.
 Mathisen, Marie, Dyssinggade, Ny Hagested, Gislinge.
 Mejlholm, Marie, Vester Halne Enge, Åbybro.
 Mikkelsen, Karen Marie, Bjergby, Erslev, Mors.
 Møller, Anna Inger, Lartigau, F. C. R. P. B., Argentina.

Nielsen, Alice, Vråby, Hårlev.
 Nielsen, Anna Marie, Kildegården, Hvalsø.
 Nielsen, Astrid, Viktoriagade 6, Flensborg, Sydslesvig.
 Nielsen, Bodil Høj, Egå, Hjortshøj.
 Nielsen, Else, »Skelmosegård«, Gudme.
 Nielsen, Elsebeth, Meldgård, Måbjerg, Holstebro.
 Nielsen, Ingeborg, »Strandgård«, Tranderup, Skelskør.
 Nielsen, Inger Lise, Have-Borup, Kr. Eskildstrup.
 Nielsen, Inger Volsgård, Stampevej 14, Vejle.
 Nielsen, Lydia Marie Blæsbjerg, Vind.
 Nielsen, Mary, Viby, Nr. Åby, Fyn.
 Nielsen, Thora Dagny Kruse, Hovgårdskoven, Skårup, Fyn.
 Nydam, Marna, Lunghøj, Gelsted, Fyn.

Olsen, Annie Søndergård, Raklev Søndergård, Kalundborg.

Pedersen, Asta Hjort, Øster Stillinge, Slagelse.
 Pedersen, Betty, Tillerup, Knebel.
 Pedersen, Karen, Ny Havnegade 8, Horsens.
 Pedersen, Karen Margrethe, Kr. Eskildstrup.
 Pedersen, Agnes Carstensen, Skæring, Hjortshøj.
 Pedersen, Edith Hvolbæk, Gammelby, Jelling.
 Petersen, Elly, Thuesbøl, Brørup.
 Petersen Inga Ruth, Pibe Mølle, Helsingø.
 Petersen, Johanne. Knorborg, Sdr. Hygum.
 Petersen, Johanne Hougaard, Stenvadgård, Sønderby, Horsens.
 Petersen, Tove Margrethe, Pibe Mølle, Helsingø.

Plauborg, Mary, »Galthogård«, Tistrup.
 Poulsen, Anna Grethe, Sterup, Jerslev, Jylland.
 Poulsen, Astrid, Fogedvej 5, Sdr. Kongerslev.
 Poulsen, Elly, Slemstrup, Års.
 Pultz, Edel, Tornum, Lintrup.

Rasmussen, Anna Ingeborg, Karlby »Overgård«, Hornslet.
 Rasmussen, Ellen, Lunge »Bækgård«, Gelsted, Fyn.
 Rasmussen, Aase Hedegaard, Øster Alling, Auning.

Sandal, Mette, Bjergby, Erslev, Mors.
 Schmidt, Dorothea Minna, Nystaden 54, Flensborg, Syd-
 slesvig.
 Schmidt, Inger, Københoved Skov, Skodborg, Sønderjylland.
 Skou, Johanne, Ørridslev, Hovedgård St.
 Svenningsen, Inger Kathrine, »Egebjerggård«, Torslev,
 Skovgård.

Sørensen, Else, Bøgestedgård, Brørup.
 Sørensen, Jenny, Gunderup, Horne, Tistrup.
 Sørensen, Lilly, Hjerik gl. Skole, Roslev.
 Sørensen, Margit Rigmor, Lading Mark, Mundelstrup.

Thomsen, Bodil Marie Riisbjerg, Søndermark Skole, Filskov.
 Thomsen, Inger, Branderup Mølle, Branderup, Jylland.
 Thulesen, Nanna, Hvirring, Flemming.
 Thygesen, Erna, Hatting.
 Toit, Maren, »Nygård«, Hee St., Jylland.

Vestergård, Sinne Kristensen, Lyne, Ølgod.
 Voigt, Eli, »Stenbækgård«, Vig.

Østergård, Elisabeth, Dalby Friskole, Dalby.

Lærlingebesøget på Vallekilde Folkehøjskole 1948—49.

	Vinter	Sommer	Ialt
Fra København	0	1	1
— Københavns amt	0	0	0
— Roskilde amt	1	3	4
— Frederiksborg amt	1	2	3
— Holbæk amt	9	11	20
— Sorø amt	7	4	11
— Præstø amt	7	1	8
— Odense-Assens amt	4	10	14
— Svendborg amt	6	10	16
— Maribo amt	0	1	1
— Ålborg amt	4	6	10
— Hjørring amt	5	9	14
— Viborg amt	11	6	17
— Thisted amt	1	4	5
— Århus amt	5	5	10
— Skanderborg amt	4	8	12
— Randers amt	13	14	27
— Ribe amt	9	11	20
— Ringkøbing amt	17	16	33
— Vejle amt	5	7	12
— Haderslev amt	3	8	11
— Åbenrå amt	3	0	3
— Tønder amt	3	0	3
— Sønderborg amt	1	1	2
— Bornholm amt	1	0	1
— Færøerne	0	0	0
— Sydslesvig	3	2	5
— Andre lande	1	1	2
Ialt	124	141	265

Blandede meddelelser.

Bogen »Fra Vallekilde folkehøjskole« trykkes i 5000 eksemplarer.

Medlem af »Vallekilde folkehøjskoles lærlingeforening« kan enhver blive, som i årligt bidrag til foreningen betaler mindst 3 kr. Medlemmer af lærlingeforeningen vil først i december få årsskriftet tilsendt på postopkrævning *Forandring af adresse må meldes til kassereren inden hvert års 1. sept. Medlemmer, som ikke inden denne dato skriftligt har udmeldt sig af lærlingeforeningen, er pligtige at betale årsbidraget.*

Et fællesmøde for alle forhenværende lærlinge (elevmøde) afholdes her ved folkehøjskolen hvert år *den tredje søndag i juli*. Mange af deltagerne kommer den foregående lørdag aften. *Tæpper, lagner og håndklæde må medbringes*. Nogle kan måske let medbringe et telt. *Ernæringskort, kaffe og sukker in natura, medbringes.*

Efterårs mødet 1950 afholdes i de *3 dage søndag—tirsdag den 17.—19. sept.* Alle er velkomne. De, der ønsker at bo på skolen, må meddele det i god tid og medbringe sengetøj og ernæringskort. Sukker og kaffe medbringes in natura.

Lokale elevmøder vil antagelig blive afholdt de sædvanlige steder, således på Egå efterskole ved Århus den

første søndag i september, i Varde den sidste lørdag i september og i Hjørring søndag den 1. oktober. Ved elevmødet i Vallekilde i juli vil der blive givet nærmere besked. Vi henviser i øvrigt til bekendtgørelser i de lokale aviser.

Skolen får helt eller delvis frit tilsendt et stort antal dagblade, ugeblade og tidsskrifter. Vi påskønner denne imødekommenhed og takker derfor.

Hvis nogen af vore tidligere sommer elever skulde ønske at blive vore medhjælpere i spisestue eller køkken, vil vi være dem taknemmelige, om de i god tid vil sende besked til os.

En landselevforening

Til gamle højskoleelever! På et møde på Askov højskole d. 25.—26. oktober, som Foreningen for højskoler og landbrugsskoler afholdt, og hvor en række repræsentanter for højskolernes og landbrugsskolernes elevforeninger efter indbydelse var kommet til stede, blev det besluttet at virke for oprettelse af en landselevforening af højskoleelever med det formål at fremme højskolesagen i det danske folk. Det blev på mødet stærkt betonet, hvilken støtte en sådan forening kunne yde højskolen i dens bestræbelser for at vinde frem i nye kredse i vort folk — en opgave, der må stå som livsnødvedig for enhver, der har kærlighed til den danske højskole.

På mødet blev der nedsat et arbejdsudvalg.

For at fremme den påtænkte forenings formål blev der på mødet nævnt følgende rent øjeblikkelige opgaver for den kommende landsforenings ledelse:

1. Oprettelse af et sekretariat for at fremme kendskab og tilslutning til højskolen i større kredse end hidtil (herunder muligvis f. eks. oprettelse af fritidsklubber i større byer).

2. Gennem radio, film og presse at øge interessen for højskolen.

3. At søge forbindelse med aftenhøjskolebevægelsen.

4. At tilrettelægge »højskoledage« i København og andre større byer.

5. At forhandle om en nyordning af »Højskolebladet«s forhold.

6. Eventuelt fortsat at støtte den danske højskole i Sydslesvig.

En række andre opgaver vil sikkert melde sig.

Vi opfordrer alle tidligere højskoleelever til gennem

deres elevforening eller som enkeltmedlemmer at støtte landselevforeningen til gavn for hele den danske højskolebevægelse.

Styrelsen for Vallekilde højskoles elevforening har givet planen om oprettelsen af en landselevforening sin tilslutning, idet styrelsen håber, at den kommende generalforsamling, der holdes i forbindelse med elevmødet, vil billige styrelsens beslutning.

I øvrigt henvises til følgende udkast til vedtægter for en landselevforening.

Forslag til vedtægter for Landsforeningen af højskoleelever i Danmark.

§ 1.

Foreningens navn er Landsforeningen af højskoleelever i Danmark.

§ 2.

Foreningens Formål er at fremme højskolesagen i det danske folk.

§ 3.

Som medlem af foreningen kan optages de til de danske højskoler og landbrugsskoler knyttede elevforeninger. Desuden kan som enkeltmedlemmer optages alle tidligere elever fra ovennævnte skoler.

§ 4.

Medlemskontingentets størrelse fastsættes af repræsentantskabet, jvf. § 5. For det første regnskabsår vil der dog ikke kunne opkræves større kontingent end 25 øre pr. medlem af de indmeldte elevforeninger og kr. 1.— af enkeltmedlemmer. Kontingentet indbetales senest d. 1. marts hvert år.

§ 5.

Foreningen ledes af en styrelse og et repræsentantskab. Repræsentantskabet består af de tilsluttede elev-

foreningers formænd eller en stedfortræder for denne, men kan desuden supplere sig med 1 medlem for hver påbegyndt 500 enkeltmedlemmr. Sådanne repræsentanter for enkeltmedlemmer udpeges for 4 år ad gangen.

Styrelsen består af 7 medlemmer. Repræsentantskabet vælger 5 medlemmer samt 2 suppleanter, styrelsen af Foreningen for højskoler og landbrugsskoler vælger 2 medlemmer.

§ 6.

Styrelsen vælger selv sin formand og næstformand samt vælger eller ansætter kasserer og sekretær. Styrelsesmedlemmerne vælges for 4 år, således at de afgår med henholdsvis 3 og 4 hvert andet år. Ved hvert valg afgår 1 af de af styrelsen for Foreningen for højskoler og landbrugsskoler valgte medlemmer.

§ 7.

Styrelsen samles mindst 1 gang årligt, repræsentantskabet 1 gang årlig i forbindelse med et styrelsesmøde. Styrelsen kan på eget initiativ og skal efter krav af mindst 10 repræsentanter indkalde til ekstraordinært repræsentantskabsmøde.

§ 8.

Styrelsen aflægger beretning og regnskab for repræsentantskabsmødet, der vælger 2 revisorer for 4 år ad gangen, hvoraf sikftewis afgår een hvert andet år. Regnskabet følger fanansåret.

§ 9.

Repræsentantskabsmødet kan med simpelt flertal ændre disse vedtægter.

§ 10.

Foreningen kan kun opløses efter repræsentantskabets beslutning med $\frac{2}{3}$ flertal af samtlige repræsentanter ved urafstemning. Samtidig træffer repræsentantskabet beslutning om anvendelse af foreningens midler.

INDHOLD

	Side
Lucas 2,8.—11.	2
<i>Niels Skovgaard</i> : Hyrderne	3
<i>Erik Gelting-Hansen</i> : Mit Land, siger Herren, er Himmel og Jord	4
<i>Uffe Grosen</i> : Ære og værdighed over menneskelivet.....	10
<i>Vald. Nielsen</i> : Tre vidnesbyrd	14
<i>Inga Nielsen</i> : Elevmødeskuespil	26
<i>K. Killelose</i> : Lingiaden 1949	35
<i>Borge Haugstrup</i> : Folkehøjskolen i Holland	47
Ungdomsbreve fra Julie Marstrand	55
<i>Vald. Nielsen</i> : Ingeborg Appel	69
<i>Uffe Grosen</i> : Fra Vallekilde folkehøjskole	76
<i>Uffe Grosen</i> : Marie og Christian Larsen	105
Sidste skoleårs elever	106
Lærlingebesøget på Vallekilde folkehøjskole 1948—49	114
Blandede meddelelser	115
En landselevforening	117